

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
кафедра географії та туризму

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота

**ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕПРОДУКТИВНОЇ
ПОВЕДІНКИ МЕШКАНЦІВ ПОСЕЛЕНЬ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО
КУТОЧКУ МУКАЧІВСЬКОГО РАЙОНУ**

Товт Лідія Олександрівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма 014 Середня освіта (Географія)

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 7 /27 жовтня 2020 року

Науковий керівник: **Молнар Йосип Йозефович**

к.г.н., доцент, завідувач кафедри

Завідувач кафедри географії та туризму: **Молнар Йосип Йозефович**

к.г.н., доцент

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 2021 року

Протокол № _____ / 2021

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ

кафедра географії та туризму

Кваліфікаційна робота

**ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕПРОДУКТИВНОЇ
ПОВЕДІНКИ МЕШКАНЦІВ ПОСЕЛЕНЬ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО
КУТОЧКУ МУКАЧІВСЬКОГО РАЙОНУ**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка ІV-го курсу

Товт Лідія Олександрівна

Освітня програма 014 Середня освіта (Географія)

Науковий керівник: **Молнар Йосип Йозефович**

к.г.н., доцент, завідувач кафедри

Рецензент: **Папп Гейзо Йосипович**

асистент

Берегове
2021

ЗМІСТ

Вступ	6
1. Народжуваність як основна складова демографічних процесів	7
1.1. Основні поняття народжуваності та фактори, які впливають на неї.....	7
1.2. Географічний розподіл народжуваності.....	11
2. Короткий історичний опис населених пунктів досліджуваного мікрорегіону.....	13
2.1. Баркасово	13
2.2. Серне	15
2.3. Чомонин	16
3. Географічна характеристика мікрорегіону	17
3.1. Фізико-географічні умови	17
3.2. Населення та економіко-географічна характеристика.....	19
4. База даних та методи дослідження.....	21
4.1. Анкета	21
4.2. Процес опитування	21
4.3. Розподіл респондентів за основними характеристиками.....	21
5. Результати.....	28
Висновки	43
Підсумки	44
Список використаної літератури	45
Додаток	48
Список ілюстрацій	53
Список таблиць	55
Резюме українською мовою	56
Декларація	57

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Földtudományi és Turizmus Tanszék

GYERMEKVÁLLALÁSI ATTITŰDÖK VIZSGÁLATA A MUNKÁCSI JÁRÁS DÉLNYUGATI CSÜCSKÉNEK TELEPÜLÉSEIN

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Tóth Lídia

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 014 Középiskolai oktatás (Földrajz)

Témavezető: Molnár József

PhD, főiskolai docens, tanszékvezető

Recenzens: Papp Géza

tanársegéd

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	6
1. A születésszámok, mint a demográfiai folyamatok fő összetevői	7
1.1. A születésszámok fogalmi készlete és hatótényezői.....	7
1.2. A születésszámok földrajzi eloszlása.....	11
2. A vizsgált kistérség településeinek rövid történelmi jellemzése	13
2.1. Barkaszó.....	13
2.2. Szernye.....	15
2.3. Csongor	16
3. A kistérség földrajzi jellemzése	17
3.1. Természetföldrajzi viszonyok	17
3.2. Népeség- és gazdaságföldrajzi jellemzés.....	19
4. Adatbázis és módszerek.....	21
4.1. A kérdőív	21
4.2. A kérdőíves lekérdezés folyamata	21
4.3. A lekérdezettek eloszlása a főbb jellemzők szerint.....	21
5. Eredmények	28
Következtetések	43
Összegzés	44
Felhasznált irodalom	45
Melléklet	48
Ábrák jegyzéke	53
Táblázatok jegyzéke	55
Ukrán nyelvű rezümé	56
Nyilatkozat	57

BEVEZETÉS

Minden embert foglalkoztat a jövő: például az, hogy mi vár ránk és hogyan tudnánk befolyásolni mindazt, ami jön, valamint az, hogy miként készülünk fel a várható változásokra. A jövőt nem tudjuk kontrolálni, de vannak bizonyos folyamatok, amelyeket befolyásolhatunk. Ilyen például az emberek környezethez, vagy családtervezéshez való viszonyulása. Ha körülnézünk a világban, akkor megfigyelhetjük, hogy egyes országok (Kína, Franciaország, Magyarország) igyekeznek valamilyen szinten irányítani a családtervezés mikéntjét. Köztudott, hogy Kína lakossága robbanásszerűen nőtt a megelőző évtizedekben, és a népességcsökkentés érdekében bevezették az egy gyermekes családpolitikát. Ezzel sikeresen csökkentették a születések számát, bár tudjuk, hogy nemcsak ez a tényező hatott rá kizárólagosan (Bodnár, 2020). Míg egyes országok (India, az afrikai országok többsége) továbbra is a túlnépesedéssel küzdenek, addig az európai országokban (Ukrajna, Magyarország stb.), alacsony születési számokkal találkozhatunk, ezért a kormányok arra ösztönzik a lakosságot, hogy több gyermeket vállaljanak (adókedvezmények, Családi Otthonteremtési Kedvezmény (CSOK), egyéb nagycsaládos támogatások) (Makay, 2018).

Azért is láttuk relevánsnak a gyermekvállalással kapcsolatos attitűdök felmérését, mivel az eltelt 8 év alatt rengeteg változáson ment keresztül Ukrajna és egyben a régió lakossága, gazdasága és nemzetpolitikája is (2013–2014-es zavargások Kijevben, kelet-ukrajnai háború, az ország gazdasági helyzetének további romlása) (mil.gov.ua, 2020). Ezek az események jelentősen befolyásolták Kárpátalja magyar lakosságának a családalapítás kérdésköréhez való viszonyulását is. Emiatt is választottuk témánkul a gyermekvállaláshoz való hozzáállás feltárását a Munkácsi járás délnyugati csücskének településein.

A kutatás célja az volt, hogy megvizsgáljuk a magyar lakosság családtervezéshez való viszonyulását, milyen attitűdök társulnak a gyermekvállaláshoz, melyek azok a szempontok, értékek, amik elsőbbséget élveznek a vizsgált témával kapcsolatban, ezáltal betekintést nyerve a demográfiai folyamatok hatótényezőibe a kistérségben. Megvizsgáltuk, hogy bizonyos tényezők megléte mellett – ilyen például a jobb egészségügyi ellátás, magasabb bérezés, állami támogatások, valamint stabil gazdasági helyzet – vállalnának-e több gyermeket az itt élő emberek, azaz, hogy ezek a feltételek jelentősen befolyásolhatják-e a családtervezést. A lekérdezettek között 20 nagycsaládos személlyel is kitöltöttük a kérdőíveket, mivel kíváncsiak voltunk arra, hogy miben mások az attitűdjeik, mint azoknak, akik kevesebb gyermeket vállaltak.

1. FEJEZET

A SZÜLETÉSSZÁMOK, MINT A DEMOGRÁFIAI FOLYAMATOK FŐ ÖSSZETEVŐI

1.1. A születésszámok fogalmi készlete és hatótényezői

A világon sokféle nemzet él, és mindegyik különféle értékrenddel bír. A születésszámok alakulása egy nép fennmaradásában nagyon fontos tényező, ezáltal tudja az adott társadalom önmagát reprodukálni. Egyre modernebb korban élünk, ez egyrészt pozitívan, másrészt negatívan érinti a gyermekvállalás kérdéskörét. A nőknél a késői gyermekvállalás és az abortusz lehetősége sokkal nagyobb mértékben fennáll, mint régebben. Ahhoz, hogy pontos adatokat kapjunk a születésszámok időbeli változásairól, meg kell vizsgálnunk különböző mérőszámokat, melyek rögzítik ezeket az információkat. Továbbá fontos megérteni, milyen fogalmak tartoznak a mérőszámokhoz, és egyes fogalmak alatt mit ért a tudomány. Ebben a fejezetben igyekszünk megismertetni a születésszámokhoz tartozó fogalmak jelentését, valamint azokat a hatótényezőket, amelyek hatással vannak a születésszámokra. Először vizsgáljuk meg, melyek azok a mérőszámok, amelyek jellemzik a születésszám alakulását.

Az első fontos mérőszám a születési ráta (natalitás), ami egy meghatározott évben ezer főre jutó élveszületések számát mutatja átlagosan. Mértékegysége ezrelék (‰) (Kapitány et al., 2015).

A születési ráták osztályozására különböző skálákat használnak, mint például 1. táblázatban megjelenő.

1. táblázat

A születési ráták osztályozása (Anyiszimova et al., 2012)

Születések száma 1000 főre (%)	Születési ráták szintjeinek jellemzése
...16,0	Alacsony szint (nem biztosítja a lakosság újratermelődését)
16,0 – 24,9	Közepes szint
25,0 – 29,9	Átlagon felüli szint
30,0 – 39,9	Magas szint
40,0 +...	Nagyon magas szint

A születési ráta után fontos megérteni a téma kapcsán, mit jelent a teljes termékenységi arányszám. Olyan demográfiai mutató, amely a szülőképes korú nőkre jutó élveszületések számát, valamint az utódok nemzésére irányuló készséget jelenti (Kapitány et al., 2015).

A következő fontos mutató az általános termékenységi arányszám, amely egy meghatározott évben az élveszületések számát mutatja a 15–49 éves nőkre vonatkozóan, ezrelékben. A következő képlettel számoljuk ki:

$$\frac{\text{Az élveszületések száma adott évben}}{15 - 49 \text{ éves női évközepi népesség}} \times 1000 =$$

A mérőszámok között külön mutató vizsgálja az élveszületések számát, aminek a fogalma alatt azt a megszületett magzatot értjük, aki az életnek valamilyen jelét adja (pl: lélegzetvétel, sírás stb.) (fogalomtar.aeek.hu, 2021).

Korspecifikus születési ráta, azaz arányszám, mely segítségével megtudhatjuk, hogy bizonyos korcsoportú nők milyen hozzáállással rendelkeznek a gyermekvállalás kérdéséhez, mennyi gyereket szülnek. Tehát egy meghatározott korcsoporthoz (15–49 éves) tartozó ezer nőre eső, évi élveszületések száma (Anyiszimova et al., 2012).

Fontos mutatók között szerepel, hogy egy család hány gyermeket tervez, mert ezáltal tudhatjuk meg a jövőbeli gyermekek feltételes számát. Persze ezt a mutatót sok minden befolyásolja (anyagi helyzet, egészségi állapot, válás stb.). A demográfia a tervezett gyermekszám fogalma alatt: egy családban meglévő és még tervezett gyermekek számát érti (demografia.hu, 2021).

A nyers (bruttó) reprodukciós együttható a termékenységi arányszámhoz hasonlóan azt mutatja, hogy egy nő élete folyamán hány gyermeknek ad életet, azzal a különbséggel, hogy itt a leánygyermekeket veszik számításba.

Tisztított (nettó) reprodukciós együttható azt vizsgálja, hogy a már megszületett leánygyermek közül hányan érik el a szülőképes kort (demografia.hu, 2021).

Most nézzük meg azokat a tényezőket, amelyek hatással vannak a születési mutatókra.

Az egyik ilyen tényező a vallás, mely nagyrészt pozitív hatással van a születésszámokra. A világvallásokat megnezve elmondhatjuk, hogy a keresztyénségben, az iszlámban is áldásként tekintenek a gyermekre, sőt az abortuszt is tiltják, ellenzik egyes vallások. A nők munkába állása, a háborúk, a válások, a kései házasság kötések, a homoszexuális kapcsolatok ezek mind olyan tényezők, amely születésszámok csökkenését idézik elő.

A következő tényezők kettős szerepet töltenek be, hol növelik, hol pedig csökkentik a születési mutatókat:

- ✓ Felvilágosultság, kulturális szint – a mai felvilágosult nő jobban belegondol abba, hogy a gyermekvállalás számára mennyi feladással jár, ezért sokszor előbbre helyezik a munkát, a karriert, a kényelmet és saját céljait. Vegyük például a munkahely kérdését. Ha egy kisgyermekes nő munkát szeretne vállalni (vagy éppen közli a munkaadójával, hogy várandós) a munkaadó felméri, hogy számára milyen negatívumokkal jár ez (pl.: a szülés miatti kimaradás, ha a gyermeke lebetegszik mennyit lesz távol családi kötelezettségei miatt) ez a munkaadó részéről jelentős veszteséggel járhat. Ezt a munkáltatók olyan jogi kiskapuvál igyekeznek megoldani, mint a rövid időre szóló szerződések, szülésből visszatérő anya esetében a 30 napos „türelmi időnek” a kivárása stb. Annak érdekében, hogy megtartsák munkahelyüket a nők a tervezett gyermekszámot korlátozzák (S. Molnár, 2006).

Növelő szerepet is betölthet, mivel a mai felvilágosult ember tudatában lehet annak, is hogy a gyerek megléte egy családban fokozott érzelmi gazdagságot is jelenthet, és új értelmet adhat az életnek, ami túlmutat mind az anyagi, mind pedig a karrier-i szempontokon.

- ✓ Demográfiai politika – az állam részéről egy olyan tudatos tevékenység, amely befolyásolja a demográfiai folyamatokat. Ez három féle lehet:
  1. Támogató, amely támogatja a gyermekvállalást különböző adókedvezményekkel, családtámogatással, munkaidő kedvezményel, abortuszkorlátozással stb.
  2. Be nem avató politikai.
  3. Korlátozó: olyan országokban figyelhető meg ahol magas a születési ráta (ilyen volt pl.: Kínában). Célja a születésszámok csökkentése, ilyen intézkedések például: több gyermek esetén adóemelés, egy gyermek esetén magasabb fizetés, fogamzásgátló szerek könnyű elérhetősége stb.
- ✓ Gazdasági helyzet – egy erős, stabil gazdasági helyzetben bátrabban vállalnak gyereket, mint egy bizonytalan és nehezebb megélhetőséggel rendelkező gazdaságban, mert egy gyermek jövőjét tekintve fontos a megfelelő munkahelyek, óvodák, iskolák megléte.
- ✓ Hagyományok – minden nemzet egyedi kultúrával, hagyománnyal rendelkezik. A magyar népi kultúrában a gyermekekre áldásként tekintettek, mivel nagyon fontosnak tartották az utódokról való gondoskodást. Viszont a történelmi feljegyzésekben rátalálunk olyan hagyományokra, mely a születésszabályozást segítette elő a magyar

parasztság körében (sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Mako, 2021). Ez többféle képpen történt, egyrészt az öröklési hagyományok (ahány gyermeked van, annyi felé kell osztani a földbirtokot, egykézés), másrészt igyekeztek különböző praktikákkal befolyásolni az utódok számát. Néhány ezek közül:

- mágikus módszerek,
- bizonyos időre a házastársak külön aludtak,
- annyi kanál levest szedett a mennyasszony, ahány gyermeket akart,
- annyi görcsöt kötött a mennyasszony az alsó szoknyájára ahány gyermeket kívánt stb.

Aztán ha már egy több gyermekes nő ismét teherbe esett, akkor azon ügyeskedtek, hogy a gyermek fejlődését megszakítsák (ilyen próbálkozás volt például, hogy a terhes nő hirtelen leugrott az asztalról, padlásról, nehéz terhet cipelt, forró fürdőt vett, továbbá olyan beavatkozásokról is olvashatunk, hogy bizonyos szűrős eszközzel felnyúltak a méhbe ezáltal felszakítva a magzatburkot)(Paládi et al., 1990).

- ✓ Orvosi ellátás – az orvosi ellátás a hagyományokhoz hasonlóan növelő (meddőséget jobban kezelik, a modern technológiának köszönhetően csökken a gyermekhalandóság), viszont csökkentő (fogamzásgátló módszerek könnyebb elérése, abortusz gyakorisága) hatása is van születésszámokra.
- ✓ Személyes beállítottság – különböző tanulmányok vizsgálják azokat a motivációkat, melyek hatással vannak az emberek gyermekvállalási kedvének ösztönzésében. Bár ezek a motivációk nehezen elválaszthatók egymástól. Clifford Kirkpatrick amerikai kutató az 1960-as években négy csoportra osztotta (2. táblázat) azokat a motivációkat és példákat, melyek pozitív hatással vannak az emberek gyermekvállalásának hozzáállására (Kirkpatrick, 1963). Kérdőívünkben a Kirkpatrick által összeállított motivációs tényezőket is igyekeztünk érinteni. Felsoroltunk olyan tényezőket, szempontokat, mint például az adózási kedvezmények, vallási elvárások stb., amelyek alapján lemérhetjük mik, azok a szempontok, amelyek elsőbbséget élveznek gyermekvállalás területén.

2. táblázat

A gyermekvállalás motivációi Kirkpatrick modellje szerint

Motivációcsoport	Példák
I. A gyerek bizonyos előnyöket hoz a család számára a társadalomban	ha a család termelési egység, ha szociális támogatás jár érte, ha adózási kedvezményekkel jár, ha növeli a család presztízsét, ha ezzel lehet megfelelni a társadalmi elvárásoknak, ha ezzel lehet megfelelni a vallási elvárásoknak.
II. A család körülményei	így erősíthető a családi kapcsolat, összetartó erő a szülők között, már megszületett gyermek számára testvér bizonyos nemű gyerek iránti vágy
III. A szülők egyéni szükségletei, személyisége	házastársak közti szerelem/szeretet kifejezése férfiasság bizonyítéka nőiesség bizonyítéka a gyermekre vár, hogy megvalósítsa a szülő álmait
IV. Korábbi tapasztalatok	a szocializációban jelentős szerepet kap az anyaság, apaság a felnőtté válás így teljesülhet be

1.2. A születésszámok földrajzi eloszlása

A Földünk népessége folyamatosan növekszik, azonban ha visszatekintünk a történelemben, akkor nem mindig tudunk pontos adatokkal beszámolni a népességszámot illetően, csak becslésekre tudunk hagyatkozni. Ezek a becslések nagyrészt régészeti leletekre, különböző írott forrásokra, később pedig népszámlálásokra támaszkodnak (tamop412a.ttk.pte.hu/files/foldrajz2/ch02.html, 2021).

A demográfiai folyamatokat elsősorban a születésszámok és a halálozások száma határozza meg. E kettő különbsége adja a természetes szaporulatot, amelyet 1000 lakosra

számítva ezrelékben szoktak megadni. A születésszámok alakulása a történelem folyamán különböző szakaszokon ment keresztül, hol pozitív, hol pedig negatív tendenciát mutatva. Ha csak a XX. századot vizsgáljuk meg, akkor jól megfigyelhető a csökkenő, majd növekvő hullám. Az 1932–33-as világválság, majd az 1939–1945-ben bekövetkező világháború erősen csökkentették a születésszámokat, majd a világháború lecsengésével és a gazdaság folyamatos fejlődésével újra népesség növekedést lehet megfigyelni (1990-es évek). Nemcsak a gazdaság haladt előre, hanem az orvostudományban is nagy előrehaladást értek el: többen megélték a szülési kort, csökkent a csecsemőhalandóság, valamint a meddőséget is tudták kezelni. A XX. század második felében a fejlődő országokban is csökkenés mutatkozott, ennek legfőbb oka a nők munkavállalása.

Jelenleg évente a Földön 140 000 000 gyermek születik. A világ születési rátája átlagosan 18,5‰, az összegzett születési ráta pedig 2,5 (population.un.org/wpp, 2021). A világ országai között különböző születési rátákkal találkozhatunk. Egyes országok küzdenek a népesség növekedéssel (afrikai országok többsége), míg mások igyekeznek serkenteni ezt az előregedés miatt (európai országok). Tekintsük meg, milyen számok jellemzik Európát. Itt az évi születési ráta 10,4‰ (population.un.org/wpp, 2021). Az elmúlt éveket vizsgálva elmondhatjuk, hogy Európában nagymértékű migrációs hullám érkezett főként Afrika és Délnyugat-Ázsia országaiból. Mindez önmagában nem is lenne nagy veszély Európára nézve, viszont az is ismert, hogy lakossága körében nagyarányú előregedés figyelhető meg. Ez annak köszönhető, hogy az európai nők sokkal kevesebb gyermeket vállalnak, mint a beérkező migránsok, akik Európa fejlett országaiban szeretnének letelepedni. A legmagasabb nyers születési arányszámmal Írország, Belgium, Franciaország és az Egyesült Királyság rendelkezik (ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/, 2021). A legalacsonyabb értékek Dél-Európában figyelhető meg, 8‰ átlagosan.

Afrika a világrészek közül a legmagasabb, átlagosan 33,6‰-es születési rátával rendelkezik. A maximum értékek a Száhel-övezetben figyelhető meg. Legnépesebb országok: Nigéria, Kongói Demokratikus Köztársaság, Etiópia, Egyiptom. Afrikát Ázsia követi 16,4‰-kel. Itt az alacsony születési ráták Kelet-Ázsiában figyelhető meg (11‰), a magasabb értékek Dél-, Délnyugat és Közép-Ázsiában (20‰). Ázsiában az alacsonyabb és a magasabb értékek elhelyezkedése többek között a születésszabályozások jelenlétének, illetve hiányának köszönhető. A két Amerikát összehasonlítva, Észak-Amerikában alacsonyabb 12‰, míg Latin-Amerikában magasabb 16‰ a születési ráta.

Visszatérve Kelet-Európa vizsgálatához, elmondható, hogy a születési ráta 10‰. Ezen belül Ukrajna születési rátája pedig 9,6‰. Ukrajna születési rátáját összehasonlítva más európai országokéval eléggé alacsonynak mondható, alig tér el például Magyarországtól, ami 9,5‰ (population.un.org/wpp, 2021). 2019-es adatok alapján Kárpátalján a születési ráta 10,4‰, ez az utóbbi évekhez képest csökkenő tendencia (uz.ukrstat.gov.ua, 2021).

2. FEJEZET

A VIZSGÁLT KISTÉRSÉG TELEPÜLÉSEINEK RÖVID TÖRTÉNELMI JELLEMZÉSE

2.1. Barkaszó

1312-ben a Zichy-kódexben említik először a települést Burkuzlo néven. Viszont azt is tudni kell, hogy már a Kr. e. V. században éltek itt népek, ezt a különböző régészeti leletekből tudhatjuk meg. Az Árpád-korban nagy valószínűséggel magyar népek telepedtek le itt erről tanúskodik a Zichy-kódex is. A kódex beszámol a Rozgonyi csatáról és annak történéseiről. A Rozgonyi csata 1312. június 15-én történt Károly Róbert uralkodása alatt. Az akkori Magyarországon a bárók egyre nagyobb hatalommal rendelkeztek, mindezt a kővárak, magán hadseregek és a hatalmas birtokadományok segítették elő. Többek között ennek a feszültségnek a kibontakozására került sor a Rozgonyi csatában. Végül sikerült megállítani az oligarchák törekvéseit és ezáltal az ország széthullását. Ebben a csatában tanúsított hősiességéért kapta Dancs mester fia Tamás a falut jutalomként Károly Róberttől. Ezt követően különböző személyek tulajdonát képezte, köztük: Csapi Zsigmond, Bornemissza, Császlóci, Büdi, Melith, Csáki és Pécsi családok (Botlik–Dupka, 1993; Mihók, 2014).

Fontos megemlíteni, hogy Barkaszón született Kis Albert 1664-ben. Kis Albert kuruc ezereskapitány volt, aki részt vett a Thököly Imre által vezetett felkelésben, majd a Rákóczi szabadságharcban is kiemelkedő szerepet játszott, többek között itt kapta meg az ezereskapitányi címet. Végül a nemesség és a jobbágyok között összetűzések lettek, Albert pedig az utóbbi mellé állt. Rákóczinak fontos volt a nemesség támogatása, ezért példát statuálva Kis Albertet kivégeztette (karpataljalap.net, 2021).

A falu folyamatosan fejlődött. Az első iskola 1806-ban épült, és 1945-ben alakult meg az első magyar tannyelvű általános iskola, majd 1977-ben középiskola jött létre. 1809–1818 között épült meg a község református temploma, viszont egy tűzvészben jelentősen megrongálódott 1835-ben, és csak jóval később, 1873-ban, épült újra. Érdemes megemlíteni, hogy 1900-ban gyógyfürdő épült, ami sok látogatót vonzott a faluba, de ennek működése 1980-ban megszűnt. 1872-től rendelkezik vasúttal (Csap-Bátyú-Munkács-Lviv útvonal) (Botlik–Dupka, 1993; karpatalja.ma/sorozatok, 2021).

A II. világháború végén Kárpátalját szovjet csapatok szállták meg és az 1945. június 29-én megkötött szovjet–csehszlovák szerződés értelmében területe a Szovjetunióhoz került. A

moszkvai hatalom „háromnapos munkára” ítélte a magyar és német férfilakosságot. Ebből adódóan a barkaszói férfi lakosságból 106 személyt vittek el erre a kényszermunkára és ebből mindössze húszan tértek haza (Dupka, 2014).

2.2. Szernye

Először 1270-ben említik a Lónyay-uradalom határjárásáról íródott okmányban. Különböző családok kaptak itt földterületet, mint például: Várdaiak, a Báthoriak, a Csapiak, a Kállayak, a Drágffyak és a Mathuznaiak, végül pedig a Lónyay család lett a legnagyobb földbirtokos (Lehoczki, 1831).

A község temploma a XV. században épült meg gótikai stílusban, aztán az 1700-as években átépítették barokkos stílusban. 1859-ben tűzvészben megrongálódott, majd 1911-ben nyerte el mai formáját. Érdekességei közé tartozik, hogy a templom alatt keleti sírbolt található. A falu lakosa volt Balogh Sándor, akinek az emlékére emléktáblát állítottak az iskola kertjében. Többek között neki köszönhető a Szernyei Gyöngykaláris folklórcsoport megalkotása. A Gyöngykaláris csoport zenés-táncos műsoraival gyakran felléptek a környező falvakban. (Botlik–Dupka, 1993).

A második világháborús megtorlásnak köszönhetően 203 férfit hurcoltak el a „háromnapos munkára” és amelyből 34-en életüket veszítették. A község mindkét világháború halottainak 1990-ben emlékművet állított (karpataljalap.net, 2021; Dupka, 2014).

A falu rendelkezik iskolával és óvodával is. Az iskola alapjait 1986-ban rakták le, majd abbamaradt az építkezés. 2001-ben támogatás érkezett a svájci Pro Kárpátalja Munkacsoport jóvoltából és így tető alá került. Ezt követően 2003-ban az akkori Munkácsi járás félmillió hrvnyát adott az iskola befejezésére és 2004-ben adták át.

A falu lakossága igyekszik kulturális programokkal színesíteni az emberek életét.

2.3. Csongor

Mai nevét 1898-ban kapta egy országos helynévrendezés során, mindaddig Csomonya néven említik a különböző feljegyzések. Történelmi leletek feltárása bizonyítja, hogy már bronz- és a korai vaskorban is éltek itt emberek. Írásos említések már az Anjuk korában szóltak a településről. Az első említést 1387-ben kapjuk a településről, mint Korjatovics Tódor podóliai orosz herceg birtokában lévő község. Egy birtok viszály kapcsán említik a Kerepecz család és a podóliai herceg között. A per eredményeképpen egyik fél sem kapta meg a birtokot, hanem a Pálóczy családé lett. Ezt követően Brankovics György tulajdonában volt 1427-ig, majd 1440-ben a dobóruszkai Dobók birtokolták. A történelem folyamán számos család tulajdonát képezte: gimesi gr. Forgách András, Esterházy herceg, Lónyay Rózner, gr. Haller és a Hadar család, gr. Schönborn László, gr. Degenfeld Róth, Csákány György, Nagy Sándor, Makkai András, valamint a Szanyi, Sas és Tamási családokét (Botlik–Dupka, 1993).

A tatárjárás ezt a területet is érintette ezáltal 1566-ban a lakosság nagy része elpusztult, a falu elnéptelenedett. 1567-re kevesebb, mint nyolc portából állt a település, majd a 1638-ban sikerült újra benépesíteni a községet (csongor.ucoz.hu/index/csongor_tortenelme/0-5, 2021).

A viták tovább folytatódtak azzal a különbséggel, hogy most már nem birtoklás volt a fő vita téma, hanem a határkérdés a szomszédos Nagydobrony településsel. A két falu arról vitatkozott, hogy honnét számítják a falu határait. Végül abban egyeztek meg, hogy Nagydobrony és Csomonya határát a Pohár-patak képezi és a köztük lévő erdőt pedig közösen fogják használni. A történelem folyamán sok háború folyt a területén és aktívan részt vettek a különféle szabadságharcokban. Többek között részt vettek a Thököly felkelésben és a II. Rákóczi Ferenc által vezetett szabadságharcban is, majd pedig az 1848–49-es forradalomból is kivették szerepüket (csongor.ucoz.hu/index/, 2021).

1824-ben épült meg a falu református temploma. A református hitre való áttérést Kálmáncsehi Sánta Mártonnak köszönhetik, mivel a lakosság eredetileg görög és római katolikus vallású volt. Egy szörnyű tűzvész következtében 1851-ben leégett a templom, majd újjáépítették 1853-ban. A faluközösség 1805 óta rendelkezik iskolával. Az iskola mindvégig magyar tannyelvű volt, mivel a lakosság többsége magyar anyanyelvű. Az iskola először elemi, majd általános (1920-tól) iskolaként működött.

Fontos megemlíteni, hogy az előző falvakhoz hasonlóan szintén érintett volt a terület a második világháború és a sztálinizmus megtorlásainak, a helyi áldozatoknak a templom kertben állítottak emlékművet (Dupka, 2014).

3. FEJEZET

A KISTÉRSÉG FÖLDRAJZI JELLEMZÉSE

3.1. Természetföldrajzi viszonyok

A kutatási területünk a Csap – Nagydobrony – Munkács útvonalon található a Szernye-kanális partján. Szomszédos települések Nagydobrony, Mezőterebes (Sztrabicsovo), Rafajnaújfalu, Bátyú. A három falu földrajzi koordinátái nem sokban különböznek, mivel egymáshoz közel helyezkednek el. A legközelebb egymáshoz Barkaszó ($48^{\circ} 21' 51'' \text{ É } 22^{\circ} 29' 33'' \text{ K}$ (Templom)) és Szernye ($48^{\circ} 21' 52'' \text{ É } 22^{\circ} 27' 05'' \text{ K}$ (Templom)) helyezkedik el, Csongor ($48^{\circ} 24' 07'' \text{ É } 22^{\circ} 27' 26'' \text{ K}$ (Templom)) kicsivel távolabb, Barkaszótól körülbelül 5 km-re található (earth.google.com/web/, 2019).

A domborzati fekvését tekintve Kárpátalja síkvidéki területének alföldi részén a Csap-Munkácsi medencében helyezkedik el. Az egész terület tengerszint feletti magassága 106–107 m között van.

Kárpátalja síkvidéki részei, ezáltal a vizsgált területünk is a nedves kontinentális éghajlattípushoz tartoznak. A megyét a mérsékelt öv mérsékelt kontinentális éghajlati területébe sorolja Aliszov, aki az éghajlatosztályozásnál az uralkodó légtömegeket veszi figyelembe. A mérsékelt övi tengeri, valamint a mérsékelt övi szárazföldi légtömegek váltakozása jellemzik egész év folyamán ezt az éghajlattípust. A hegyvidék védőhatása ellenére télen, időnként betörnek ide a sarkvidéki légtömegek, amelyek hideg, száraz időjárást okoznak. Nyáron előfordul, hogy a trópusi szárazföldi légtömegek érik el a térséget, forró, száraz időjárást alakítva ki. Az évi átlaghőmérséklet 10°C , a leghidegebb hónap a január (-2°C és -3°C között van), míg a legmelegebb hónap a július ($+20^{\circ}\text{C}$ és $+21^{\circ}\text{C}$ között ingadozik). A csapadék évi összege 600-700 mm között ingadozik (Maricsin et al., 1990). A legcsapadékosabb hónap a június a legkevesebb csapadék a tél végére és a tavasz elejére esik (Baranyi et al., 2009).

A terület vízrajzát tekintve egyetlen kanálissal rendelkezik, ami a vizsgált terület két települését érinti. A 19. századi folyószabályozások ezt a területet is érintették, mind ezáltal az eddig folyamatosan elárasztott területek szárazon maradtak. Ennek következtében jött létre a folyószabályozások által kialakított Szernye-kanális. A kanális több falut érintve (Gát, Gut, Barkaszó, Csongor, Nagydobrony) torkollik bele a Latorca folyóba.

Talajai között megtalálhatunk podzolos glejes és homokos gyeptalajt (map.land.gov.ua, 2020). Ezek a talajokon jól megterem a kukorica, őszi búza, zab, napraforgó, különböző zöldségek és gyümölcsök. Növényvilágát megvizsgálva elmondhatjuk, hogy a domináns fafajták a tölgy (a síkvidéken a kocsányos, az alacsonyabb hegyvidéken a kocsánytalan). A síkvidék erdőborítottsága a 10–15 %-ot sem éri el (Bodnar, 1987). Szernyének nagyon kis erdő területe van, viszont Barkaszo és Csongor egy jelentősebb erdő területtel rendelkezik. Csongor határában lévő erdőben kocsányos tölgy és közönséges gyertyán található. Az erdő sajátossága, hogy számos kárpáti flóraelem is fellelhető benne, például az ikrás fogasír és a kárpáti sáfrány. A vizsgált területen különféle gombafajtaival is találkozhatunk: vörös érdestinóru, piruló őzlábgomba, légyölő galóca, piros galambgomba, kenyérgomba stb. A további növény fajokat tekintve megfigyelhető itt üröm levelű parlagfű, réti sás, réti legyezőfű, fehér lóhere, mezei komócsin, mezei katáng, angol perje, csomós ebír, réti csenkesz stb.

A Szernye-kanális számos növénynek ad életteret, többek között a mocsári nősziromnak és a gólyahírnek, a vízi mentának, a tavi rózsának, különféle páfrányoknak, füzéres süllőhínárnak, békaszittyónak és a keskenylevelű gyékénynek. A terület változatos állatvilággal rendelkezik. A helyi viszonyokat vizsgálva itt a síkvidéki, pusztára jellemző fajok vannak többségben. A rovarfélék közül a következők találhatóak itt: Atalanta-lepke, nappali pávaszem, gyászlepke, bogáncs lepke, fecskefarkú lepke stb. A bogarak közül a szentjánosbogár, remetebogár, szarvasbogár stb.

A Szernye-kanális kapcsán érdemes megemlíteni az ott élő halfajokat: széles kárász, vörösszárnyú keszeg, törpeharcsa és a csuka.

További állatfajok a területen:

- Kétéltűek: tarajos és pettyes göte, levelibéka, barna varangy, mocsári teknős stb.
- Madarak: fehér gólya, fácán, fogoly, fecskefélék, fakopáncs, seregély, veréb stb.

A mezőgazdasági területnek köszönhetően számos rágcsáló és rovarevők találhatóak itt: törpe egér, közönséges vakond, denevérek, mezei pocok, patkány, menyét stb. (Baranyi et al., 2009).

3.2. Népeség- és gazdaságföldrajzi jellemzés

A vizsgált terület három települést foglal magába, ezek összlakossága a 2001-es népszámlálási adatok alapján 6480 fő, ebből 5258 magyar nemzetiségű. A SUMMA 2017 felmérés alapján a magyar lakosság száma 4364 főre csökkent, ezt a csökkenést jól ábrázolja 3. táblázat (Tátrai et al., 2019). A születésszámokra vonatkozó adatokkal nem rendelkezünk települési szinten, járási szinten viszont igen. A 2020-as adatok szerint a Munkácsi járás születési rátája 11,0‰, a halálozási rátája 14,2‰ és az ezek különbségéből adódó természetes szaporulata pedig –3,2‰ volt. A térség népességszámát jelentősen befolyásolja az intenzív elvándorlás is (uz.ukrstat.gov.ua, 2020).

A munkánkban vizsgált régió magyar többségű, a magyar nyelvterület peremén helyezkedik el, de jelentős roma kisebbség él (Barkaszó 480 fő, Csongor 162 fő, Szernye 281 fő) mindhárom településen (Molnár et al., 2016).

3. táblázat

A magyar lakosság száma a kérdőívezés által érintett településeken 2001-ben és 2017-ben. Az állandó lakosság és a magyarok száma 2001-ben népszámlálási adatok alapján, 2017-ben a SUMMA 2017 felmérés eredményei alapján (Tátrai et al., 2019)

Település	Állandó lakosság (2001)	Magyarok száma (2001)	Magyarok száma (2017)
Barkaszó	2236	1452	1102
Szernye	1979	1690	1438
Csongor	2265	2116	1824

A táblázatból jól látható, hogy magyarok száma csökken a településeken, ami az erős elvándorlásnak és az alacsony születési mutatóknak tudható be. A táblázatból kiderül az is, hogy mindhárom falu kétezer körüli lakossággal rendelkezik és a legtöbb magyar nemzetiségű Csongoron él. A magyar és roma nemzetiségűeken kívül kisebb számú ukrán lakosság él a

vizsgált településeken. Szernyén és Csongoron 1-2% ukrán él, Barkaszón viszont 12% található (Molnár–Molnár D., 2005).

Ha a kutatási terület vallási viszonyait vizsgáljuk, elmondhatjuk, hogy a terület többségben református felekezethez tartozik. A legtöbb református vallású Csongoron van 1611 fő, Szernyén 1090 fő, Barkaszón pedig 933 fő vallotta magát reformátusnak 2010-es adatok alapján (Geletei, 2013). A reformátusok mellett a településen kisebb számban, de képviseltetik magukat görög, római katolikusak, ortodoxok, Jehova tanúi és egyéb valláshoz tartozók.

A térség gazdaságában a mezőgazdaság játszik fontos szerepet. A falvakban főképp szemes terményeket termesztnek: búza, árpa, kukorica és további takarmánynövényeket. A települések közül Csongoron primőr zöldségeket termesztnek, főképp retket, uborkát és paradicsomot (Baranyi et al., 2009). A falvak lakosságának nagy része a mezőgazdasági vállalkozások mellett gyárakban dolgoznak. A mindhárom faluhoz közel lévő Munkácson számos gyár található, mely vonzza a környező falvak lakosait. A településeken működnek óvodák, iskolák, orvosi rendelők és jó néhány bolt, melyek szintén munkahelyet biztosítanak az emberek számára. A terciér szektort illetően nincsenek jelentősebb szolgáltatások a falvakban egy-két kocsmát leszámítva, viszont a jövőre nézve lehetnek változások. Például, ahogy már korábban említettem, Barkaszón termálfürdő működött, és vannak tervek, melyek szerint nemsokára újjá szeretnék építeni és működőképessé tenni.

4. FEJEZET

ADATBÁZIS ÉS MÓDSZEREK

4.1. A kérdőív

Az adatgyűjtés fő módszere a kérdőíves lekérdezés volt. A kérdőív összeállításánál alapul szolgált a Molnár – Molnár D. által készített kutatás, amelyben hasonlóan a gyermekvállalási attitűdöket vizsgálták az egész kárpátaljai magyarságra nézve (Molnár – Molnár D., 2012). A kérdőív 3 részből áll (1. melléklet):

1. Általános adatokat (nem, kor, iskolai végzettség) rögzítő kérdések.
2. A vizsgált témakörrel kapcsolatos kérdések (Pl.: Milyen tényezők megléte mellett vállalna ön (vállalt volna) több gyermeket?)
3. Az adatközlő családi környezetére irányuló kérdések, melyek hatással lehetnek a gyermekvállalására (Pl.: Arra a családi környezetre, ahol Ön élt gyermekkorában mennyire voltak jellemzőek az alábbiak?)

4.2. A kérdőíves lekérdezés folyamata

A vizsgált terület kiválasztásánál igyekeztünk olyan térség mellett dönteni, amely könnyen megközelíthető számunkra és nem utolsó sorban magyar többségű lakossággal rendelkezik. Így esett a választás Csongorra, Szernyére és Barkaszóra. A kérdőíves kutatás részben papír alapon, részben online formában (Google-kérdőív) valósult meg. A lekérdezés nehézségei közül megemlíthetjük az emberek nehéz elérhetőségét (nehezen tudtuk felvenni a kapcsolatot ismeretlen emberekkel, az idősebb korosztálynál nem mindenki használja a közösségi oldalakat stb.) és zárkózottságát, ami főleg a férfi válaszadók esetében jelentett gondot (általános tapasztalat, hogy a nők nyitottabbak és kommunikatívabbak az adatközlések során). Az online kérdőíves kitöltést a járványhelyzet is indokolta.

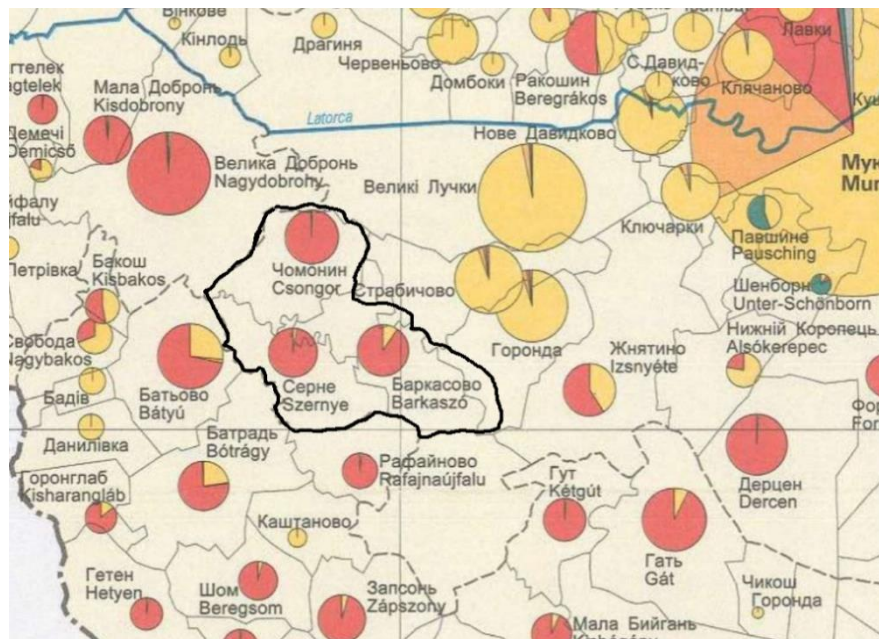
4.3. A lekérdezettek eloszlása a főbb jellemzők szerint

Összesen 120 személyt céloztunk meg, a mintavétel kétirányú volt:

- 100 kérdőívet töltöttünk ki a vizsgált településeken (Csongor, Szernye, Barkaszó) élő kárpátaljai magyarok között. Ezek a 18–49 éves korosztályt ölelték fel, mivel a gyermekvállalások nagyrésze erre a korosztályra esik.

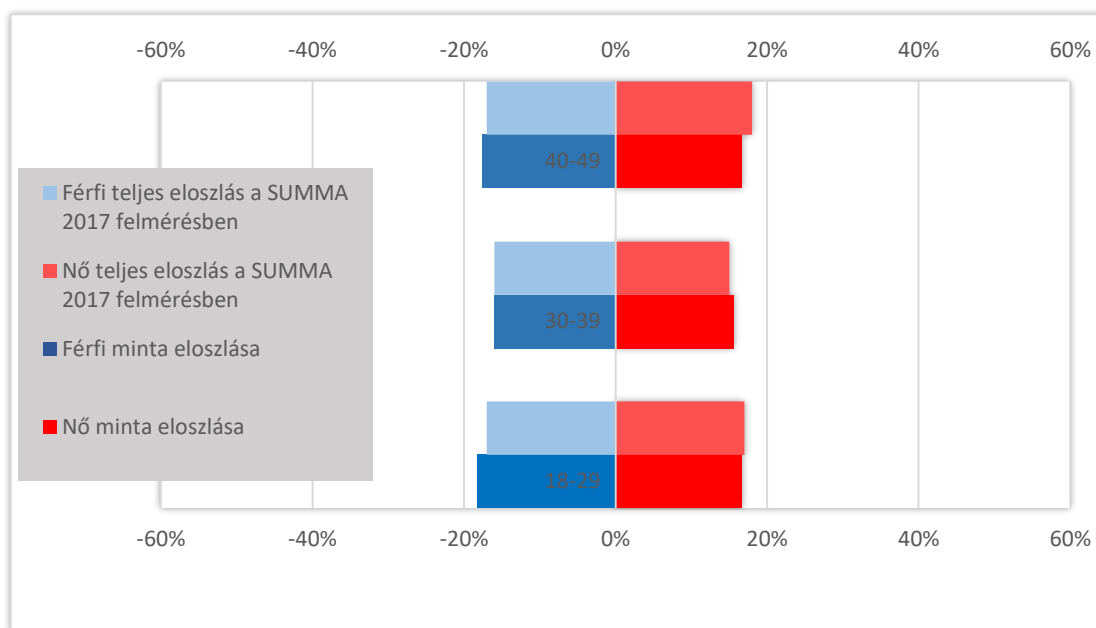
- 20 kérdőívet kifejezetten a nagycsaládos személyekkel töltettünk ki, mivel kiemelten kíváncsiak voltunk, hogy ezek a személyek milyen attitűdökkel rendelkeznek a gyermekvállalást illetően.

Vizsgálatunk a Munkácsi járás három településén (Csongor, Szernye, Barkaszó) élő magyar lakosság körében történt (1. ábra). A mintaelemek kiválasztásánál figyelembe vettük azt, hogy a településeken milyen számban van jelen a magyar lakosság és ennek megfelelően osztottuk el a kérdőívek számát. Segítségünkre szolgált ebben a SUMMA 2017 felmérés, amelyből megtudhattuk a vizsgált településeken élő magyarok számát (Tátrai et al., 2020).

1. ábra. A vizsgált terület lehatárolása (Kocsis, 2001)

A kérdőívben az általános adatoknál rákérdeztünk az adatközlő nemére. A reprezentatív minta szereplői között 52% nő és 48% férfi (ami közel van a kárpátaljai magyarok 53/47-es arányához (Tátrai et al., 2020)) adott választ kérdéseinkre. A nagycsaládosoknál 55% nőt és 45% férfit kérdeztünk le.

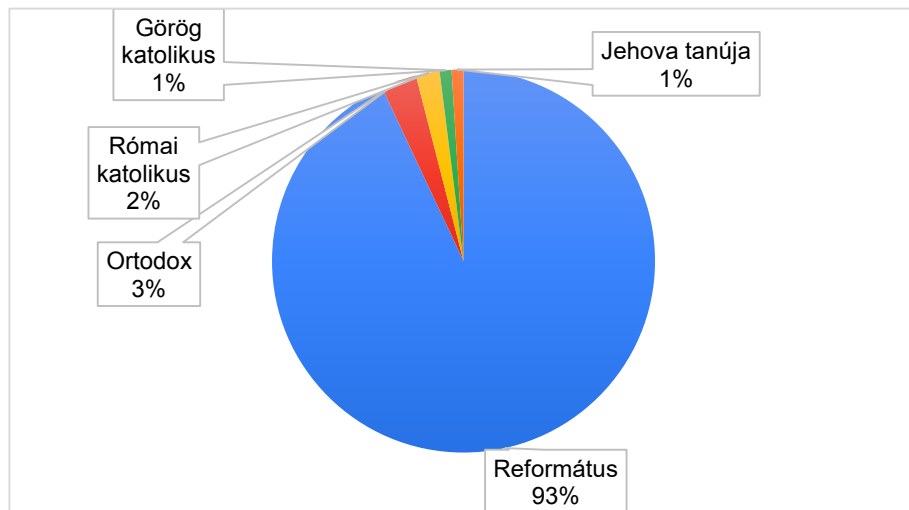
2. ábra. A reprezentatív minta eloszlása korcsoportok szerint és a teljes eloszlás a SUMMA 2017-es felmérés alapján (%)

A korosztályok szerinti leosztásnál a 18–49 évesek fő csoportjait vettük figyelembe (18–29, 30–39, 40–49 évesekre). Így a reprezentatív mintában szereplő személyek nemek szerinti lebontása a következő: a 18–29 éves korosztályhoz tartozó nők és férfiak egyaránt a teljes minta 17–17%-át képviselik, a 30–39 éves korosztályhoz tartozó nők annak 15%-át, a férfiak 16%-át adják, a legidősebb, 40–49 éves korosztályhoz tartozó nők a minta 18%-át, a férfiak pedig 17%-át reprezentálják. A korfán ábrázoltuk a teljes sokaság eloszlását is, amit a SUMMA 2017 felmérés alapján határoztunk meg (Tátrai et al., 2020). Jól látható, hogy összességében nincs nagy különbség a teljes minta és a lekérdezett korcsoportok eloszlása között. A 18–29 éves korosztálynál kevesebb férfit sikerült elérni a tervezettnél, a 40–49 éveseknél szintén. Ez többek között azzal is magyarázható, hogy a férfiakat nehezebb elérni, ahogy már ezt fentebb is említettük (2. ábra).

A három- vagy többgyermekes mintánál nem törekedtünk a reprezentativitásra, mivel nem ismerjük ennek a csoportnak az eloszlását ezért a környezetünkben elérhető embereket kérdeztük le. Itt a fiatal (18–29) korosztálynál egy, a 30–39 éveseknél tizenegy, míg a 40–49 éveseknél nyolc adatközlő került bele a mintába.

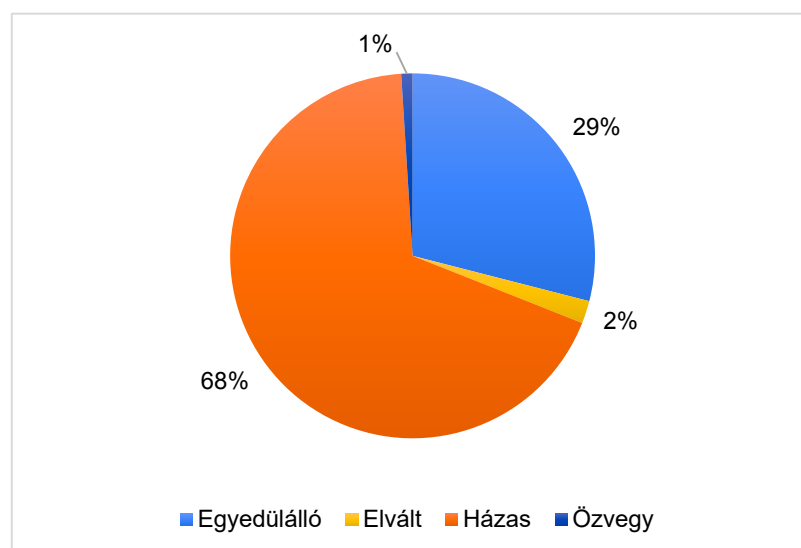

A vallási hovatartozás meghatározó lehet a családalapítás szempontjából, ezért lényegesnek tartottuk ennek a rögzítését. Az adatközlők válaszaiból kiderült, hogy a református felekezethez tartozók voltak nagy többségben, ezt az indokolja, hogy a kistérség Kárpátalja református vidékéhez tartozik. A reprezentatív mintában lekérdezett személyek között szerepelt még ortodox (3%) görögkatolikus és Jehova tanúi (1-1 %), valamint római katolikus (2%) (3. ábra).

3. ábra. A reprezentatív minta felekezeti megoszlása (%)

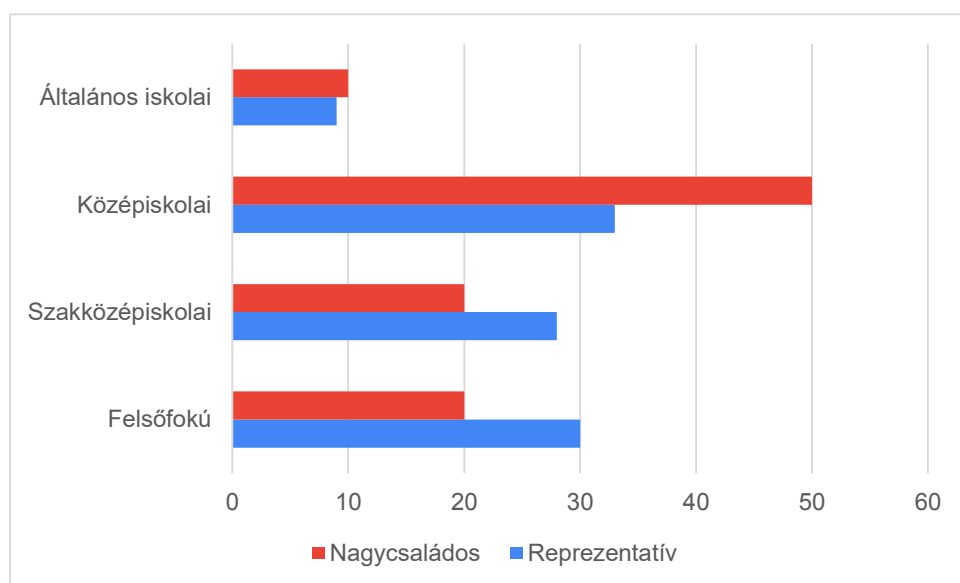
A többgyermekeseknél az összes lekérdezett személy reformátusnak vallotta magát. Az alapadatok között rákérdeztünk az adott személy családi állapotára, melyből kiderült, hogy a reprezentatív mintában szereplő adatközlők többsége házas (68%), a második nagy aránnyal megjelenő csoport az egyedülálló. Csekély számban van jelen az elvált és az özvegy családi állapottal rendelkező személyek (4. ábra).

4. ábra. A reprezentatív minta megoszlása családi állapot szerint (%)

A nagycsaládosoknál szintén a házasok voltak elnyomó többségben (a 20 adatközlőből 85%), ezen kívül egy-egy elvált, özvegy és élettársi kapcsolatban lévő személyt rögzítettünk.

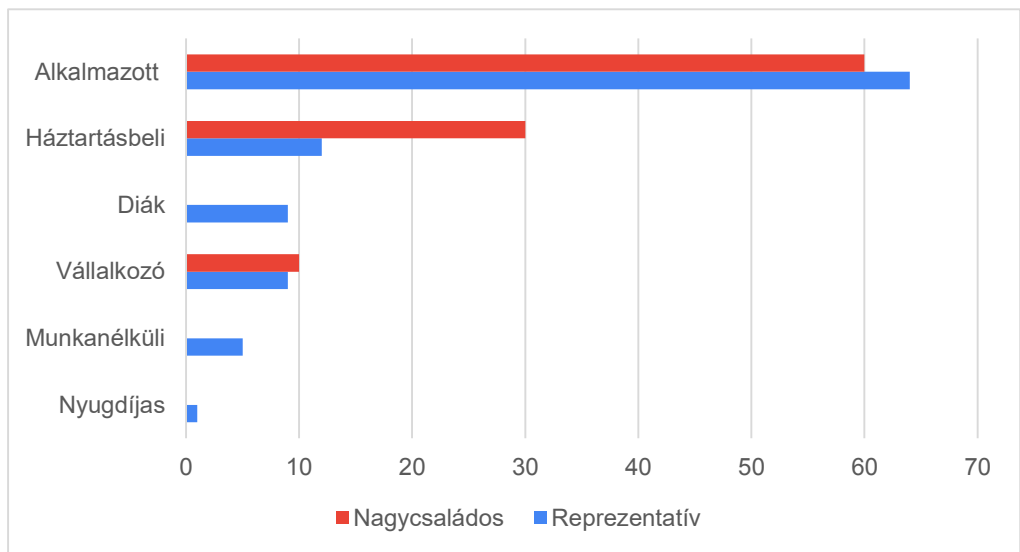
Az iskolai végzettséget tárgyaló kérdésnél a reprezentatív mintánál kis eltérés mutatkozik a felsőfokú (30%) és középiskolai (33%), valamint a szakközépiskolai (28%) végzettséggel rendelkezők között. Ezek vannak a legnagyobb arányban jelen. Jólal kevesebb arányban képviseltetik magukat az általános iskolai végzettséggel rendelkezők, mindössze 9%-ot tesznek ki (5. ábra). A kapott eredményt összehasonlítva a kárpátaljai magyarok 2017-ben felmért mutatóival elmondhatjuk, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a mintában jóval nagyobb, mint a SUMMA 2017-es felmérés alapján a teljes sokaságban (Tátrai et al., 2020). Ez azzal magyarázható, hogy a magasabb végzettséggel rendelkező személyeket könnyebben lehet elérni, valamint ez a társadalom azon rétege, amely tudatában van a kutatási munka fontosságával, ezért szívesebben vállalkoznak a kitöltésre is.

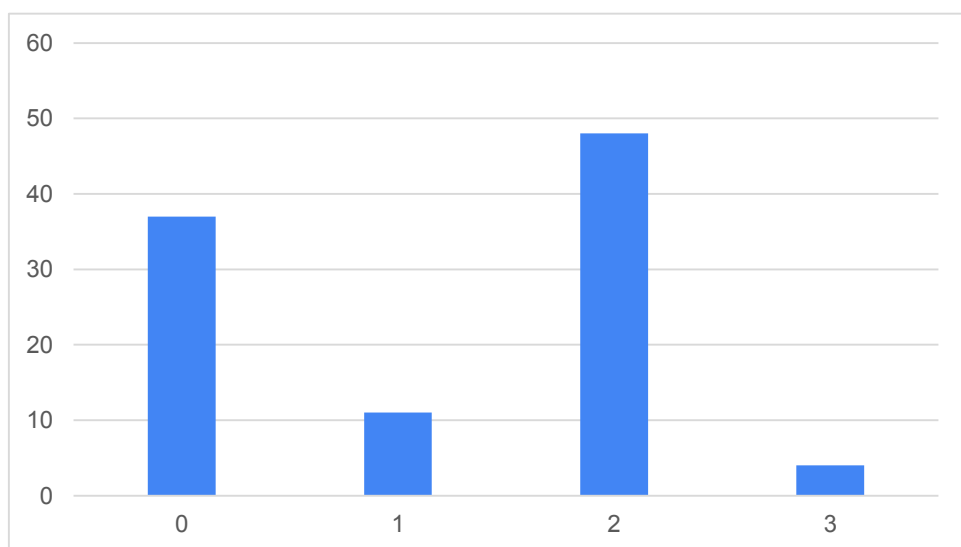
5. ábra. A minta megoszlása iskolai végzettség szerint (%)

A több gyermekeseknél a reprezentatív mintával szemben a középiskolai végzettséggel rendelkezők nagyobb arányban (50%) képviseltetik magukat. Az általános iskolai végzettséggel rendelkezők mindkét mintában alacsony számban voltak jelen (5. ábra).

A kérdőívünkben fontosnak tartottuk a foglalkoztatottságra való rákérdezést. Ahogy a diagram is mutatja, a reprezentatív (64%) mintánál és a nagycsaládosoknál (60%) egyaránt az alkalmazottak (eladónő, operátor, titkár, tanár, építkező stb.) voltak a legnagyobb arányban. A reprezentatív mintában egyformán képviseltették magukat a diákok (9%), vállalkozók (9%) foglalkoztatottságúak. Továbbá 12%-uk a háztartásbeliek csoportjába tartozott, 5% munkanélküli és csupán 1%-uk volt nyugdíjas. A nagycsaládosoknál az alkalmazottakon kívül vállalkozók (10%) és háztartásbeliek (30%) képviseltették magukat (6. ábra).

6. ábra. A minta megoszlása a foglalkoztatottság szerint (%)

7. ábra. A reprezentatív minta eloszlása a gyerekek száma szerint (%)

A gyerekszám családonkénti elosztásban azt mutatja, hogy 37%-uk nem rendelkezik még gyermekkel 11%-uk egy gyermekes és a legtöbb lekérdezett a reprezentatív mintában a 2 gyermekkel rendelkező személy. A reprezentatív mintából nem zártuk ki a 3 vagy több gyermekes személyeket sem, így bár kis létszámban (3%) de képviseltetik magukat (7. ábra). A nagycsaládos mintánál a lekérdezők 85%-a 3 gyerekes volt, 10%-a 4 és mindössze 5% volt 5 gyermekes szülő.

A vizsgálatokat az Excel táblázatkezelő t-próba függvénye segítségével hajtottuk végre, amely annak a valószínűségét szolgáltatja a 0–1-es skálán, hogy a két minta középértéke nem különbözik. Ha a kapott érték 0,05-nél kisebb, akkor ez esetben tekintjük 95%-os valószínűségi szinten szignifikánsnak a két adattömb közötti különbséget, vagyis ekkor van jelentős eltérés.

5. FEJEZET

EREDMÉNYEK

Kutatásunkban rákérdeztünk, hogy a lekérdezett személyek milyen gyermekszámot tartanak ideálisnak és mennyit terveznek. A reprezentatív mintából kiderül, hogy összesen átlagosan 2,1-et terveznek, ideális gyermekszámnak pedig 2,5 tehát 2-3 gyermeket tartanak. Kíváncsiak voltunk arra, hogy a nemek között van-e eltérés a tervezett gyermekszámot illetően, de az nem bizonyult szignifikánsnak. Ezt követően azt is megvizsgáltuk, hogy hogyan oszlanak meg a válaszok az ideális gyermekszámokra nézve. A reprezentatív és a nagycsaládosok között szignifikáns eltéréseket tudtunk megfigyelni. A reprezentatív minta válaszadói között 49% a kétgyermekes családmódellet tartja ideálisnak, ezzel szemben a több gyermekeseknél ugyanez a családmódellet csak 10%-ot kapott. Ami még érdekes eredmény volt az, hogy a reprezentatív minta szereplői közül 37% a három gyerekes családmódellet támogatta. Tehát az adatközlők egy része ideálisnak tartja a 3 gyerekes családot, viszont különböző okokból kifolyólag nem tudják, vagy nem akarják azt megvalósítani. A nagycsaládosoknál elvárhatóan magas értékeket kapott a három gyerekes (50%), négy gyerekes (15%), valamint az öt gyermekes (20%) ideális családmódellet, ami érthető is. A százalékos eredményeket összehasonlítottuk a Molnár – Molnár D. által készített szakmai jelentéssel (Molnár – Molnár D., 2012). Sok hasonlóságot fedeztünk fel a két eredményt vizsgálva. Ilyen például, hogy a reprezentatív minta szereplői mindkét kutatásnál a kétgyermekes családmódellet tartják eszményinek, viszont nagycsaládosoknál jóval kevesebben tartják ezt ideálisnak. A több gyermekeseknél úgy szintén mindkét munkában a három gyerekes családmódellet tartják a legkövetesebbnek. Ami eltérés a két kutatás eredményeit tanulmányozva, hogy míg a mi eredményeinknél a reprezentatív mintába nem jelölt senki 1 gyermeket ideális gyermekszámnak, addig a másik kutatásban 6% jelölte.

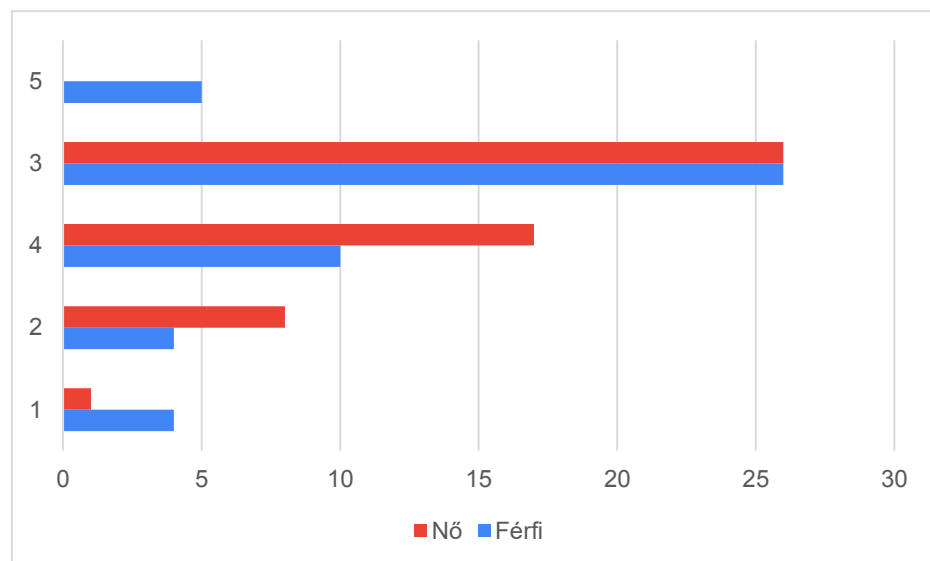
A kor, nem és végzettség szerinti nincs szignifikáns eltérés az ideális gyermekszámot tekintve. A tervezett gyermekszámot vizsgálva megtudhattuk, hogy a nemek közötti eltérés 0,1 érték, ami nem jelentős. A nagycsaládosoknál 3,4 (3-4) gyermeket tartanak átlagosan ideálisnak tehát valamivel többet, mint a reprezentatív minta adatközlői. A tervezett gyermekszámot vizsgálva a több gyermekesek átlagosan 3,2 terveznek összesen, valamivel többet, mint a reprezentatív minta adatközlői (2,1).

Az ideális és tervezett gyermekszámot követően megkérdeztük az adott személyeket, hogy a megadott gyermekszámból hány fiút és hány lányt szeretnének. A reprezentatív minta adatközlői között egyforma támogatást kapott a két nem (1,3). A nagycsaládos minta

szereplőinél viszont szignifikáns különbség mutatkozott a gyermekek nemeire vonatkozóan. Több fiú gyermeket szeretnének, mint lány gyermeket. A válaszadók átlagosan 2,5 fiút és 1,5 lányt szeretnének.

Kérdőívünkben kíváncsiak voltunk arra, hogy az adatközlő mennyire elégedett anyagi helyzetével. A kérdést egy 5-ös skálán kellett értékelni, ahol 1 nagyon elégedetlen, 5 pedig a nagyon elégedett. A kapott eredményekben nem találtunk szignifikáns eltéréseket. A reprezentatív minta szereplői átlagosan 3,1, a nagycsaládosok pedig 3,3-ra értékelték elégedettségük szintjét. Megvizsgáltuk, hogy van-e összefüggés az anyagi elégedettség és az összesen tervezett gyermekszámot illetően, de itt sem volt szignifikáns eltérés.

Ennél a kérdésnél megvizsgáltuk azt is, hogy a nemekre nézve hány százalékuk jelölt 1-es, 2-est és így tovább. Az eredményből kiderült, hogy a reprezentatív mintában a férfiak 5%-a jelölt az 5 skálán 5-öt, míg nők nem jelöltek ilyen egyáltalán. Ebből kiderül, hogy a nőknél kevesebb a teljes elégedett személy. Mindkét nem egyaránt 3,1-re értékelte átlagosan elégedettségi szintjét, viszont az eloszlás különböző. A férfiaknál a szélsőséges vélemények erőteljesebben megjelennek, mint a nőknél. Több a teljesen elégedetlen, de a teljesen elégedett is, míg a női vélemények az átlag körül összpontosulnak (8. ábra).

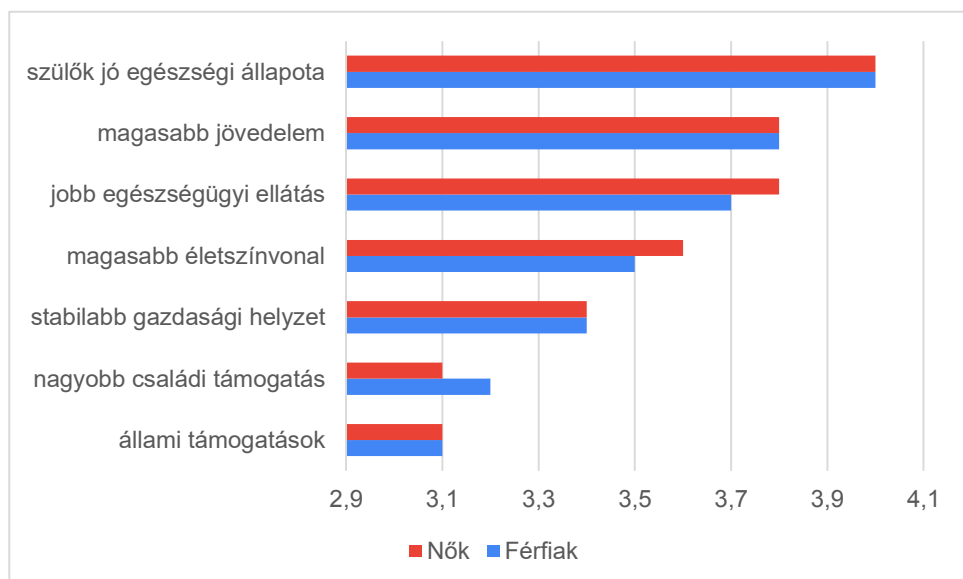

8. ábra. „Mennyire elégedett anyagi helyzetével?” kérdésre adott válaszok nemek szerinti eloszlása százalékokban (az 1-es érték a teljes mértékben elégedetlen, az 5-ös a teljes mértékben elégedett választ jelenti)

A gyermekvállaláshoz fontos tényező lehet a gazdasági helyzet és annak alakulása, ennek kapcsán megkértük a lekérdezett személyeket, hogy értékeljék, egy 1-től 5-ig terjedő skálán mennyire tartják fontosnak a saját országuk gazdasági stabilitását. Az 1-es nagyon elhanyagolható tényező, az 5-ös pedig a legfontosabb tényező. Átlagosan a reprezentatív mintában 2,8 értéket adtak a nagycsaládosok viszont valamivel fontosabbnak tartják, mivel 3,1-re értékelték a válaszadók az ország gazdasági stabilitását.

Ezt követően gyermekvállalást befolyásoló tényezőkre voltunk kíváncsiak, hogy melyek azok, amik fontos szerepet játszanak a gyermekvállalásnál. A válaszadóknak hét tényező közül választhattak, valamint egyéb kategóriát is lehetőségként adtunk meg. Szintén 1-től 5-ig terjedő skálán lehetet megadni a válaszokat. Ha a reprezentatív és a nagycsaládos mintát összehasonlítjuk, szignifikáns különbségek jelennek meg eredményeinkben. Ilyen például, hogy reprezentatív minta képviselői a jobb egészségügyi ellátást és a magasabb jövedelmet (3,8) tartják fontosnak, míg a nagycsaládosok a nagyobb családi támogatásokat (3,7). A reprezentatív minta adatközlői legfontosabbnak a szülők jó egészségi állapotát tartják (itt az magát adatközlő értjük alatta, mint szülő) (4), nagycsaládosoknál a második legfontosabb mindez (3,5).

A nemeknél egyaránt magas értéket kapott a jobb egészségügyi ellátás, magasabb jövedelem, magasabb életszínvonal és a szülők jó egészségi állapota. Tehát az emberek bátrabban vállalnának több gyermeket, ha ezek a feltételek jelen lennének az életükben. Ezután szintén egyforma, bár némileg kevesebb értékelést kapott az állami támogatások, stabil gazdasági helyzet és a nagyobb családi támogatások (9. ábra).

9. ábra. „Milyen tényezők megléte mellett vállalna Ön (vállalt volna) több gyermeket?”
kérdésre adott válasz nemek szerinti eloszlása százalékokban (ahol 1-es elhanyagolható
tényező 5-s legfontosabb tényező)

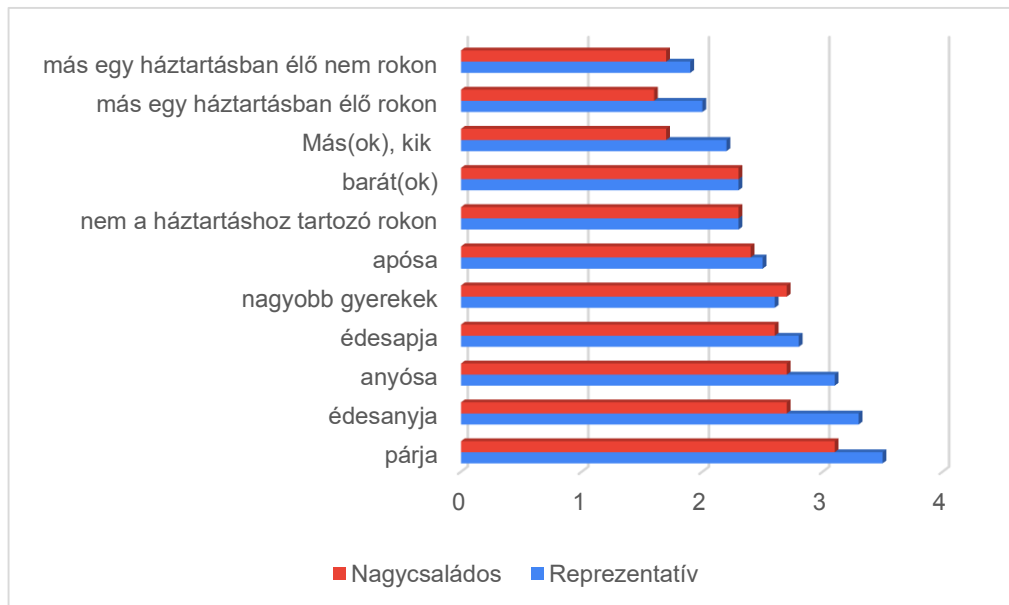
A gyermekvállalásnál fontos tényező az, hogy kik, azok a személyek vagy vannak-e egyáltalán olyan személyek, akikre számíthat az adott család a gyermekfelügyelet terén. Ebből kifolyólag kérdőívünkben rákérdeztünk, ezekre a személyekre (A gyerekfelügyeletben kire mennyire számíthat/számíthatna/számíthatott?). Egy 1-től 4-ig terjedő skálán kellett megadni, hogy a felsorolt személyekre mennyire számíthat, ahol az 1-es nem számíthat(na), 2-es néha számíthat(na), 3-s többnyire számíthatna, 4-es szinte mindig számíthat(na) és még két lehetőséget adtunk meg, ha nem szeretne válaszolni (nem válaszolt), valamint ha nem tudja meghatározni (nem tudja). Első ízben megfigyeltük milyen eredmények születnek az átlagok alapján. Magas értékeket kapott mind a reprezentatív, mind pedig a nagycsaládos mintánál az adott adatközlő párja (férje vagy felesége), édesanyja, édesapja, anyósa, ami nem véletlen mert általában ezek a családtagok a legközelebbiek egy-egy egyén életében.

Ahogy a 10. ábrán látható, hogy a reprezentatív minta adatközlői szignifikánsan magasabb értékeket adtak a *párja*, *édesanyja*, *anyósa*, valamint a *más(ok)*(ezek lehetnek rokonok, szomszédok, ismerősök stb.) személyekre, mint a nagycsaládosok. A nagyobb gyerekeknél láthatunk kicsivel magasabb értékelést a nagycsaládosoknál (10. ábra).

A kor és a végzettség szerint nem figyeltünk fel különösebb eltérésekre. Viszont szignifikáns eltérést mutatkozott a nemi eloszlást vizsgálva a következő személyeknél: anyós, após, más egy háztartásban élő nem rokon, nem a háztartáshoz tartozó rokon. A férfiak 3,4-re, míg a nők 2,8-re értékelték az anyós személyét, tehát többnyire számíthatnak rá a gyermekfelügyelet terén a segítségére. E téren az após átlagosan a „néha számíthatnak” és a „többnyire számíthatnak” kategóriákba sorolható, mivel a férfiak 2,9-re a nők pedig 2,1-re értékelték.

A nők magasabban értékelték a "más egy háztartásban élő nem rokon" (2,3-re) és a "nem háztartáshoz tartozó rokon"-t (2,7-re), tehát az ő tapasztalataik szerint ezekre a személyekre többnyire számíthatnak. A férfiak válaszai alapján ezek a személyek inkább a „néha számíthatnak” kategóriába sorolhatók, mivel ők a "más egy háztartásban élő nem rokon" személyt csak 1,5-re, valamint a nem a "háztartáshoz tartozó rokon"-t 1,9-re értékelték átlagosan.

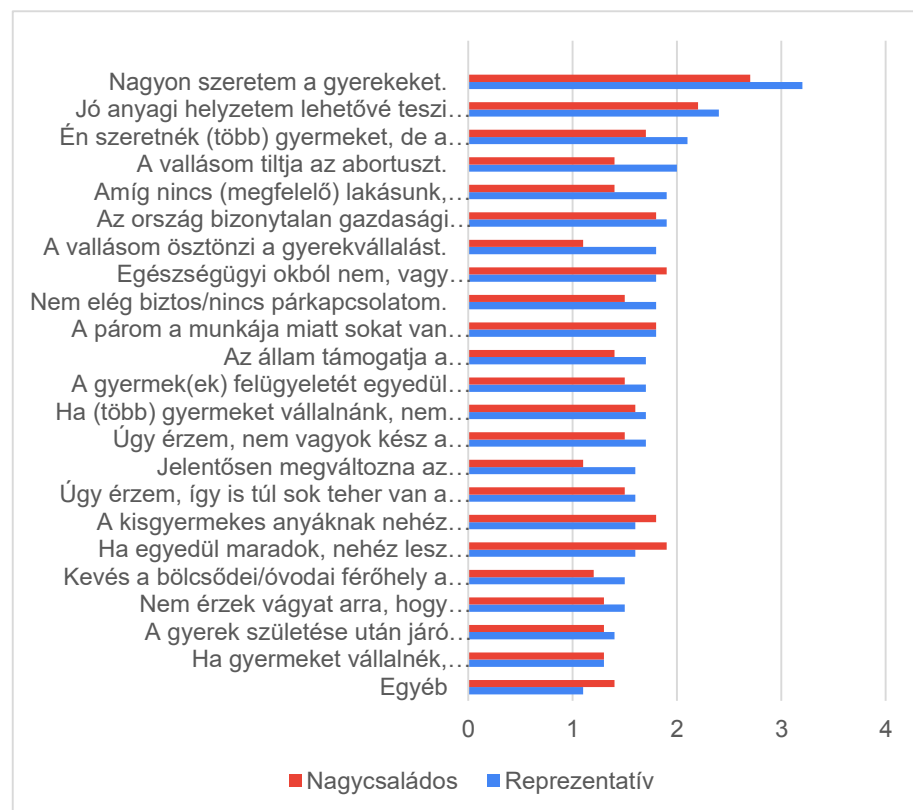

10. ábra. „A gyerekelügyeletben kire mennyire számíthat/számíthatna/számíthatott?” kérdésre adott válaszok átlagértékei a reprezentatív és nagycsaládos minta bontásában

Az emberek gondolkozására különböző tényezők hatnak ilyen például a személyes helyzetük (egészség, gondolkodásmód, vallási nézet stb.), környezetükben lezajló folyamatok. Ebből kifolyólag kérdőívünkben felsoroltunk különféle hatótényezőket, melyek nem, inkább nem, részben, inkább igen és jelentősen befolyásolhatják őket a gyermekvállalás kérdését illetően. A felsorolt 22 tényező közül a válaszadókat legjobban az befolyásolja, hogy nagyon szeretik a gyerekeket. A két minta összehasonlításánál szignifikáns különbség mutatkozott abban, hogy vallás ösztönzően hat a gyermekvállalásra. A reprezentatív minta adatközlői 1,8-ra értékelték a vallás ösztönző hatását, míg a nagycsaládosak 1,1-re. Ezt követően mindkét mintánál részben befolyásoló tényező a jó anyagi helyzetük, amely lehetővé tenné a több gyermek vállalását valamint az, hogy egyes adatközlők szeretnének gyereket, míg a párjuk nem és ezáltal feltételezzük, hogy így jutnak megegyezésre. A nagycsaládos minta adatközlőinél magasabb értékelést kapott a kis gyermekes anyák nehéz munka vállalása, továbbá ha egyedül maradnak, akkor nehezen tudják a gyermek felügyeletet megoldani.

A reprezentatív mintánál főképp a vallási megfontolás, az egyes párok különböző véleménye a gyermekvállalásról (Én szeretnék (több) gyermeket, de a partnerem nem), továbbá életviteli változások, valamint az, hogy *amíg nincs, megfelelő lakásuk addig nem szeretnének gyermeket* tényezők kaptak nagyobb értékeket a nagycsaládosokéval szemben (11. ábra).

A nem, kor és végzettség szerint nincs jelentősebb különbség. A korosztályoknál szignifikáns eltérést figyelhetünk meg a fiatalabb korosztály átlagainak összehasonlításánál (18-29–30-39 éveseknél). Ezen minták adatközlői nem tartják befolyásoló tényezőnek az óvodák/bölcsődék hiányát: a 18–29 évesek 1,5-re, míg a 30–39 évesek 1,3-re értékelték ezt a tényezőt. Továbbá az sem gátolná őket a több gyermek vállalásában, hogy ha nem tudnának mindent megadni számukra (18–29 évesek 1,8-re értékelték, a 30–39 évesek pedig 1,7-re). Szintén nem jelentősen befolyásolja a két korcsoport számára a gyerekvállalást, ha egyedül maradnának, S így nehéz lenne biztosítani a megélhetést és a gyermek felügyeletét (18–29 évesek 1,6-re, míg a 30–39 évesek 1,5-re értékelték).

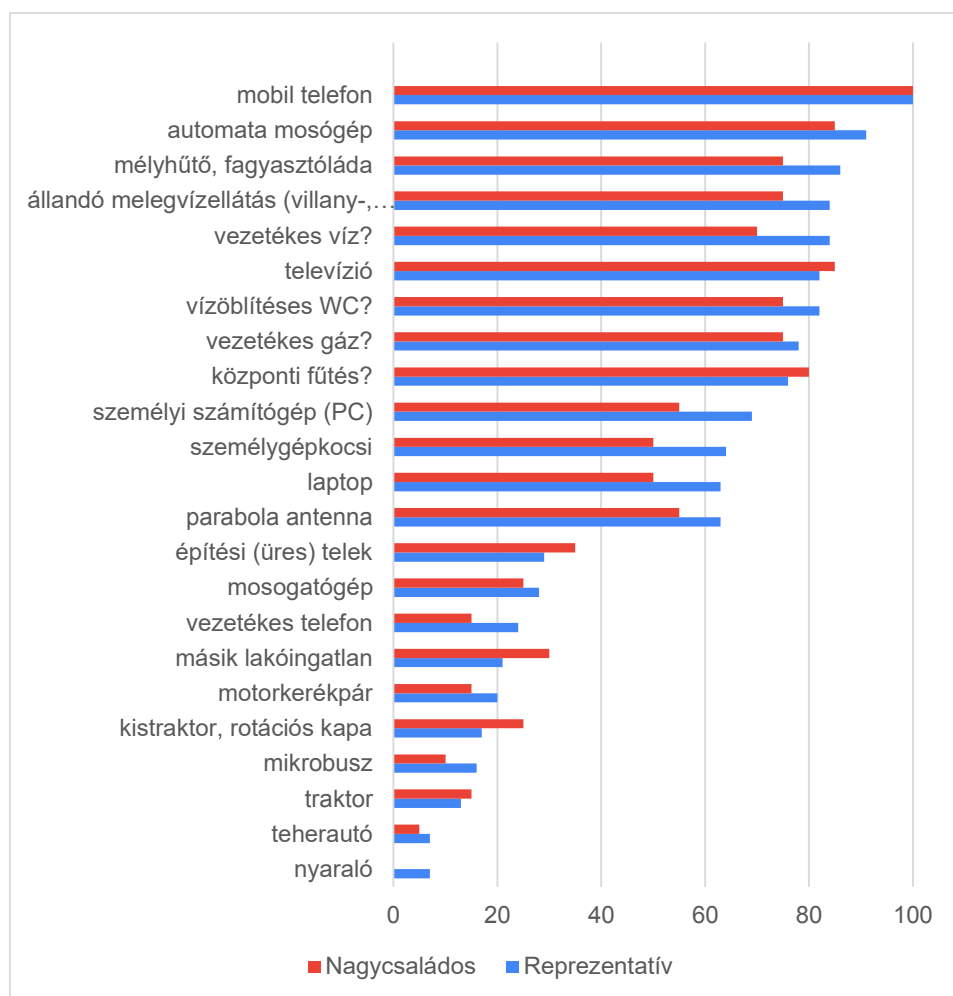

11. ábra. „Abban, hogy Ön hány gyermeket szeretne/tervez, az alább felsoroltak mennyire befolyásolják/befolyásolták Önt?” kérdésre adott válaszok átlagértékei a reprezentatív és nagycsaládos minta bontásában

Megvizsgáltuk ennél a kérdésnél az átlagokat a falvakra nézve. Először Csongort és Barkaszót hasonlítottuk össze és szignifikáns különbséget mutatott a t-próba négy válaszlehetőségnél is. A barkaszói és a csongori adatközlőknél részben befolyásoló tényező, hogy szeretik a gyerekeket (csongori lekérdezettek ezt 3,4-re, míg a barkaszóiak kevesebbre 2,5-re értékelték).

Az adatközlők válaszaiból kiderült, hogy nem tartják jelentősen befolyásoló tényezőnek, ha több gyereket vállalnának, elvesztenék a munkájukat. A két falu eredményei 0,1-es különbséggel értékelték ezt a válaszlehetőséget. A barkaszói mintába került adatközlők magasan értékelték az óvodák/bölcsődék hiányát (2,1-re), valamint azt is, hogy ha több gyermeket vállalnának, nem tudnának nekik megadni mindent (2,2-re). Ezzel szemben a csongori lekérdezettek kevesebb értékelést adtak az említett opciókra. Az óvodák/bölcsődék hiányát 1,4-re, azt a lehetőséget pedig, hogy ha több gyermeket vállalnának, nem tudnának nekik megadni mindent 1,6-ra értékelték.

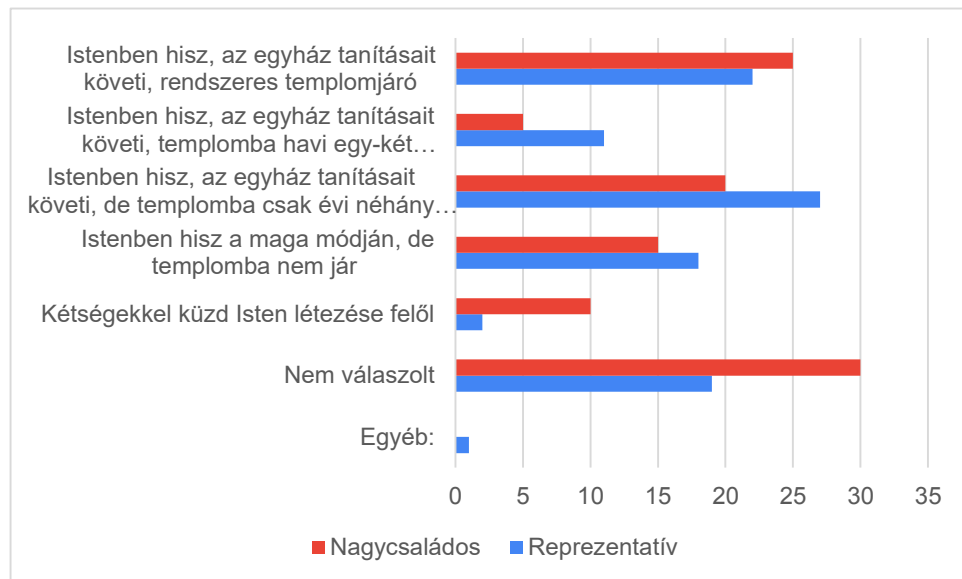
A továbbiakban rákérdeztünk, hogy milyen tulajdonokkal rendelkeznek az adatközlők, hogy felmérjük az anyagi helyzetüket megközelítőleg. Összehasonlítottuk a reprezentatív és a nagycsaládos mintát, amelyből kiderül, hogy az emberek közel 100%-nak van mobil telefonja, automata mosógépe és televíziója. Nyaraló, teherautó, traktor viszont csak néhányuknak. Ami fő eltérés a két minta között, hogy a reprezentatív minta képviselőinél több személy rendelkezik olyan kényelmi eszközökkel, mint állandó meleg víz, vezetékes víz, vízöblítéses WC. Továbbá, jóval magasabb százalékuk rendelkezik személyi számítógéppel (PC), személygépkocsival, lappal, parabola antennával, mint a többgyermekesek. A nagycsaládosoknál nagyobb arányban vannak jelen azon szülők, akiknek építési telek, lakóingatlan, traktor és rotációs kapa is van a tulajdonukban (12. ábra). Ennél a kérdésnél szintén megfigyeltük, hogy az átlagoknál milyen eltérések találhatóak. Kisebb eltérések találtunk Csongor és Barkaszó átlagainak az összehasonlításánál (traktor). A falvak összehasonlításánál a csongori adatközlők átlagosan 0,1 traktorral rendelkeznek, míg a barkaszói mintában szereplők nem rendelkeznek traktorral.

12. ábra. „Van-e a lakásában, tulajdonában...” kérdésre adott válaszok százalékos értékei a reprezentatív és nagycsaládos minta bontásában (%)

A válaszadóink valláshoz való hozzáállására is kíváncsiak voltunk. A diagramon jól látható, hogy elég sokan nem válaszoltak erre a kérdésre (főleg a nagycsaládosok közül), s mivel nem volt kötelező a konkrét jelölés, ezáltal jogukban állt nem válaszolni. Ugyanakkor az egyéb válaszlehetőséget jelölték a legkevesebben, az ateistát pedig senki. A nagycsaládosoknál az Istenben hisz, az egyház tanításait követi, rendszeres templomjáró válaszlehetőséget jelölték a legtöbben. A reprezentatív minta adatközlői között viszont az Istenben hisz, az egyház tanításait követi, de templomba csak évi néhány alkalommal jár válaszlehetőség volt a legmeghatározóbb. Érdeemes megemlíteni, hogy a válaszadók közül jelentős arányban jelölték az Istenben hisz a maga módján, de templomba nem jár választ és itt is többen voltak a reprezentatív minta képviselői. A több gyermekes válaszadók körében a reprezentatív mintához

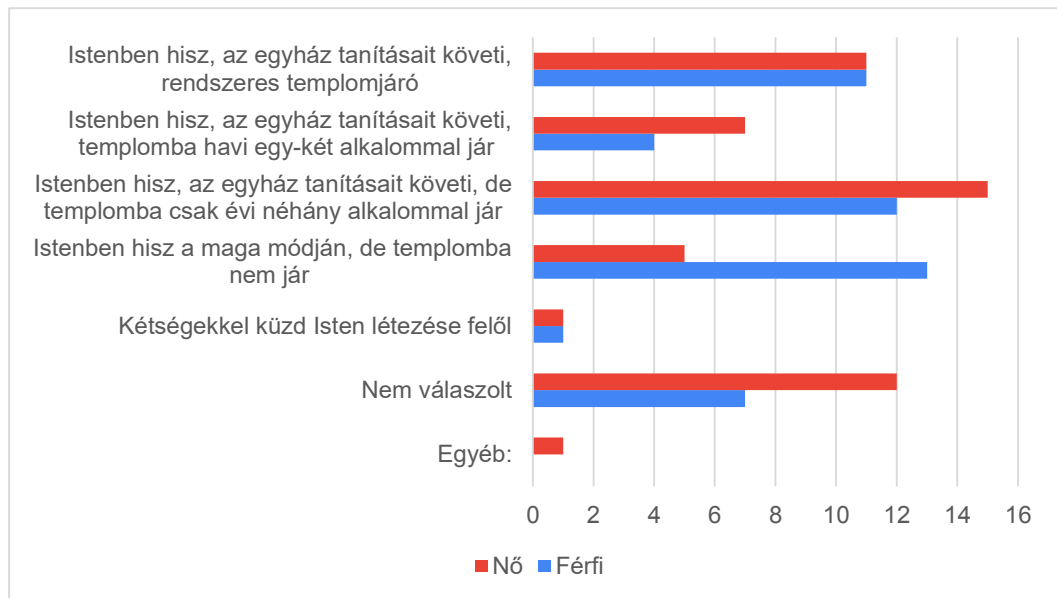
viszonyítva nagyobb azoknak az aránya, akik a rendszeres templomba járást jelölték, de azoké is, aki kétségekkel küzd Isten létezését illetően (13. ábra).

13. ábra. A valláshoz való viszony a nagycsaládos és a reprezentatív minta szereplőinél (%)

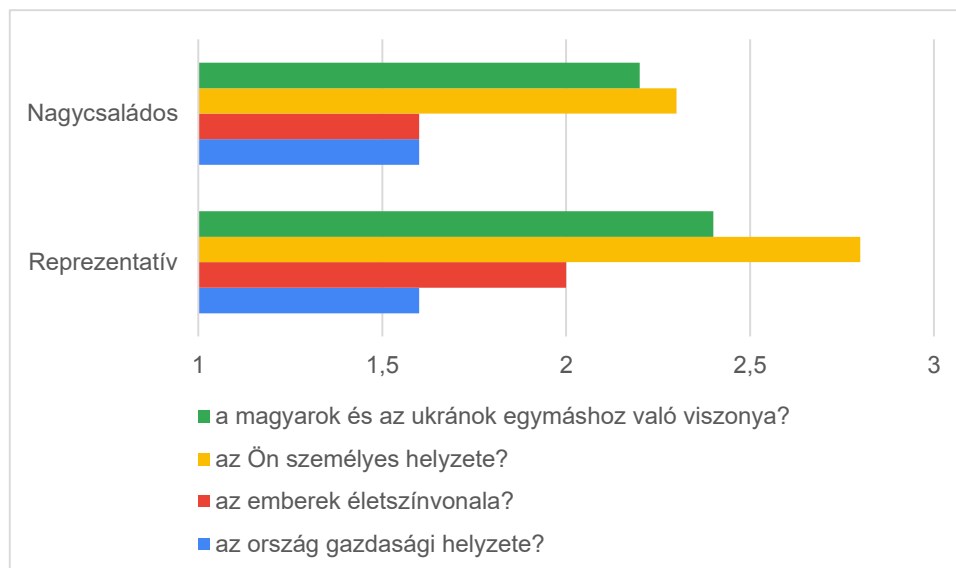
A korosztály szerinti leosztásban a 40–49 évesek emelkednek ki, mint Istenben hívők, és rendszeres templomba járók. A 30–39 éves korcsoportnál egyforma gyakoriságúak az Istenben hívők aránya, viszont a templomba járás gyakoriságát nézve vannak kisebb eltérések. Vannak, akik egyáltalán nem járnak templomba (4%), vannak, akik csak havi szinten (5%), vagy évi néhány alkalommal (9%) és vannak, akik rendszeres templomba járók (6%). A legnagyobb arányban az Istenben hisz, az egyház tanításait követi, de templomba csak évi néhány alkalommal járók vannak jelen. A fiatalok (18–29) jelentős része nem válaszolt a kérdésre. Többségük hisz Istenben csak másképp élik meg hitüket. Szinte egyforma arányban voltak jelen, akik hisznek Istenben, de templomba nem járnak (8%) és akik szintén hisznek Istenben, viszont templomba csak évi néhány alkalommal járnak.

Eredményeink alapján elmondhatjuk, hogy mindkét nem egyaránt hisz Istenben, viszont a templomba járás gyakorisága a nők körében jóval magasabb (14. ábra).

14. ábra. A valláshoz való viszony nemi megoszlása (%)

Ahogy már többször is hangsúlyoztuk, a családalapítás szempontjából fontos az adott ország gazdasági stabilitása, a saját anyagi helyzet stb. Felmérésünkben többek között arra is választ kerestünk, hogy az emberek milyen kilátással vannak a jövőt illetően. A kérdésben négy tényezőt soroltunk fel (az ország gazdasági helyzete, a saját és a környezetében élők életszínvonala, valamint a magyarok és az ukránok egymáshoz való viszonyulása), hogyan látják ezt a négy tényezőt az elkövetkezendő 10 évre nézve. Öt lehetőség közül lehetett választani: romlik (1-es válasz), nem változik (2-es válasz), javul (3-as válasz), nem tudja (4-es válasz), nem válaszol (x). A reprezentatív minta adatközlői a saját személyes helyzetüket átlagosan 2,8-re értékelték, tehát úgy gondolják, hogy nem igazán fog változni, de ha változni fog, akkor is a javuló irányt vesz. A nagycsaládos mintánál ezt a lehetőséget valamivel kisebbre értékelték (2,3). Mindkét mintánál a második magas értékelést magyar-ukrán viszony kapta. A több gyermekesek 2,2-ra, míg a reprezentatívok 2,4-re értékelték. Mindez által elmondhatóbb, hogy a reprezentatív minta képviselői valamivel, nagyobb reménnyel vannak afelől, hogy a magyar-ukrán viszony javulni fog. Amit még érdemes kiemelni, hogy a legkisebb értékelést a két minta szereplőinél a gazdasági helyzet és az emberek életszínvonala kapta (15. ábra).

15. ábra „Az Ön véleménye szerint a következő 10 évben hogyan fog alakulni...” kérdésre adott válaszok átlagértékei a reprezentatív és nagycsaládos minta szereplőinél

Ezt a kérdést megvizsgáltuk százalékos eloszlásban mind a reprezentatív, mint pedig a nagycsaládos minta adatközlőinél is. A két minta eredményeit összehasonlítva megfigyelhető, hogy szinte teljesen egyformán úgy gondolják, az ország gazdasági helyzete és az emberek életszínvonala az elkövetkezendőkben romlani fog. A reprezentatív minta képviselőinek 32%-ka úgy véli, hogy javulni fog saját személyes helyzetük a jövőt illetően, viszont az emberek életszínvonalának megítélésében 38%-uk azt feltételezi, hogy romlani fog. A nagycsaládos minta abban tér el, hogy véleményük szerint személyes helyzetük nem fog változni, viszont ők is úgy látják, hogy az emberek életszínvonala romlik az elkövetkezendőkben.

A magyar-ukrán viszony megítélésében a reprezentatív minta szereplői úgy gondolják, hogy romlani fog a közöttük lévő viszony, a nagycsaládos többsége viszont úgy véli nem fog változni. De itt magas értékelést kapott a nem tudja és a nem válaszolt válaszlehetőség is. Ez érthető is, mivel nagyon sokban függ ez a helyzet a két ország közötti kapcsolattól. A reprezentatív minta képviselőinek a borúlátását az elmúlt évek eseményei támasztják alá. Számos olyan intézkedésről tudunk beszámolni, amely a magyar kisebbséget megfélemlítésként érte. Ilyen például a nyelvtörvény megszavazása, házkutatások, emlékművek megbecstelenítése, tüntetések, fenyegető üzenetek stb.

16. ábra. „Az Ön véleménye szerint a következő 10 évben hogyan fog alakulni...” kérdésre adott válaszok a reprezentatív minta szereplőinél (%)

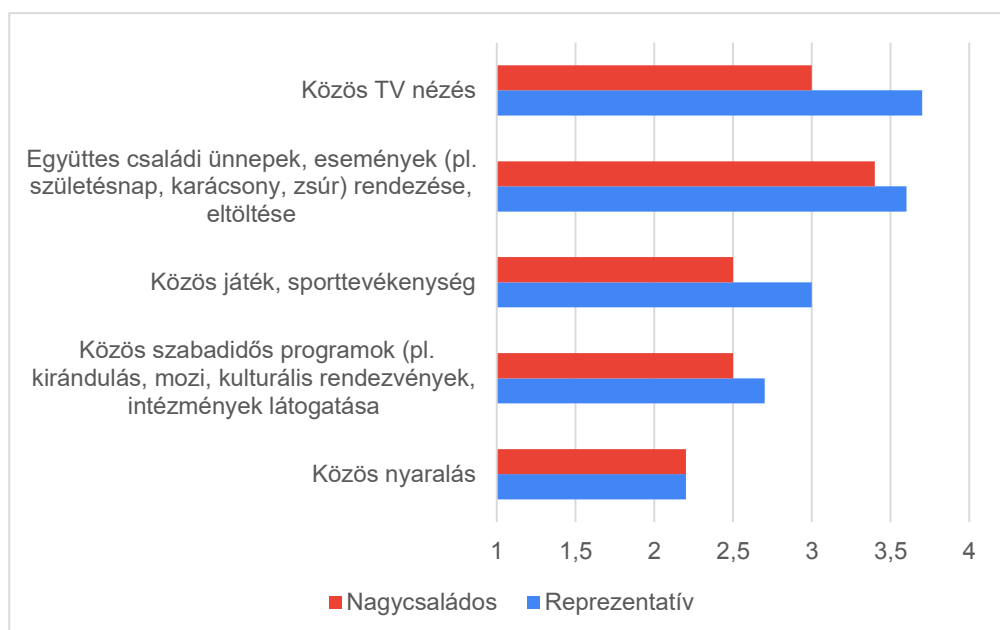

17. ábra. „Az Ön véleménye szerint a következő 10 évben hogyan fog alakulni...” kérdésre adott válaszok a nagycsaládos minta szereplőinél (%)

A kérdőívünk harmadik részében feltettünk olyan kérdéseket, amely az adatközlő családi környezetét vizsgálta. Megkérdeztük az adatközlőktől, hogyan emlékeznek vissza gyermekkoruk eseményeire, mennyire voltak jellemzőek a különféle ünnepek, programok ilyen például a TV nézés, családi ünnepek (születésnap, karácsony, zsúr stb.), kirándulások, nyaralás, sporttevékenységek stb. Hasonlóan az eddigi kérdésekhez egy 1-től 4-ig (ahol 1-soha, 2-ritkán

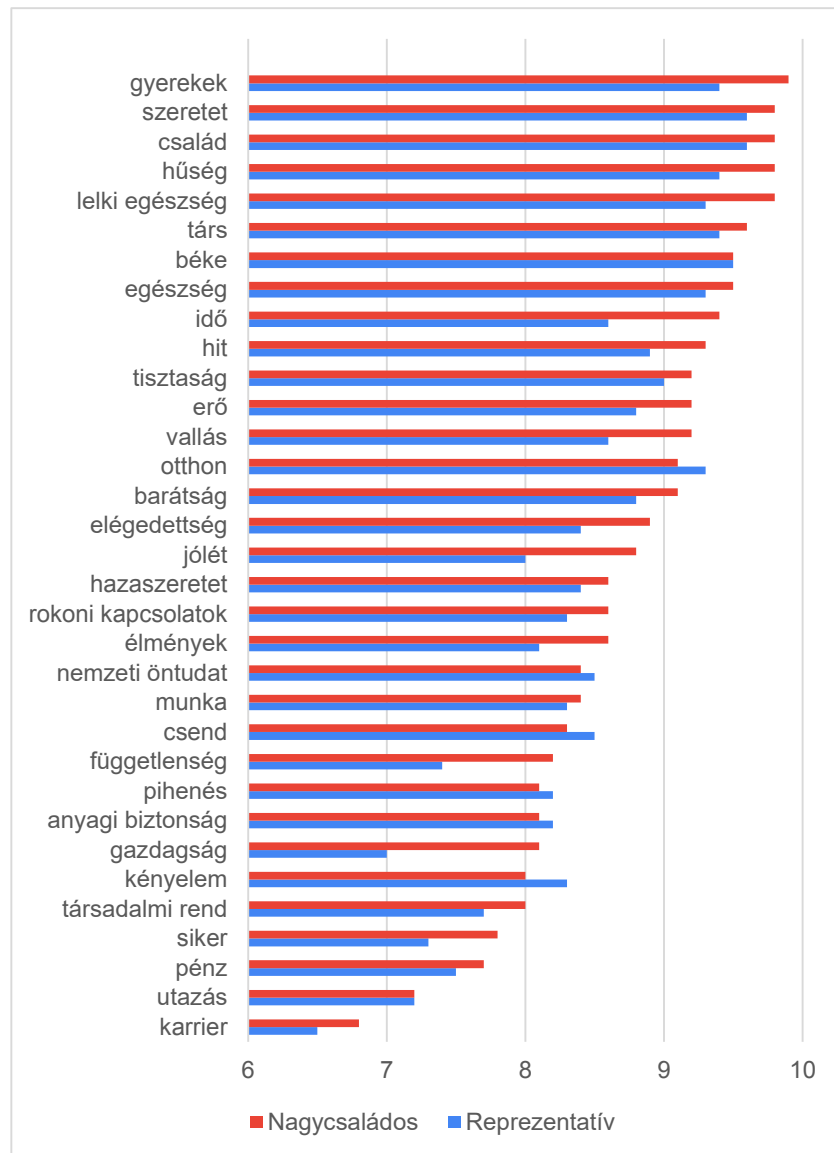
3-időszakonként változott és 4-gyakran) terjedő skálán kellett meghatározni ennek a gyakoriságát. A reprezentatív és több gyermekes minta képviselői egyaránt előnybe részesítik a közös a TV nézést és az együttes családi ünnepeket (pl. születésnap, karácsony stb.). A reprezentatív minta adatközlői átlagosan nagyrészt mindegyik válaszlehetőséget magasabban értékelték, mint a több gyermekesek kivéve a közös nyaralást, mivel azt egyformán a nagycsaládos minta szereplőivel 2,2-re értékelték. A reprezentatív mintában 3-as értéket kapott a „sporttevékenységek”, tehát ez az adatközlők életében változó volt, míg a nagycsaládosoknál ez ritkábban fordult elő. Szignifikáns különbség figyelhetünk meg a TV nézés és a közös játék és sporttevékenységet illetően.

18. ábra. „Arra a családi környezetre, ahol Ön élt gyermekkorában mennyire voltak jellemzőek az alábbiak?” kérdésre adott válaszok nagycsaládos és reprezentatív minta adatközlőinél

Minden ember különböző értékrenddel bír és ezek az értékek hatással vannak életvitelünkre is. Ezért fontosnak véltük felmérni az adatközlőink között is mennyire érték orientáltak, melyek a fontosabb, illetve kevésbé fontos értékek. A kérdőívünkben 33 értéket egy 0-tól 10-ig terjedő skálán kellett értékelni a válaszadóknak (14. ábra). A több gyermekes és a reprezentatív minta összehasonlításából kiderült, hogy a nagycsaládosok értékorientáltabbak, mint a reprezentatív minta szereplői. Ami mindkét mintánál magas értéket kapott, az a

gyerekek, a szeretet, a család, a béke és a társ. A nagycsaládosoknál magasabb értéket kapott a gyerekek, a hűség, az idő, a vallás, a lelki egészség, a jólét és a gazdagság. A nem nagycsaládos minta adatközlőinél két érték volt kiemelkedő: a csend és a kényelem (19. ábra).

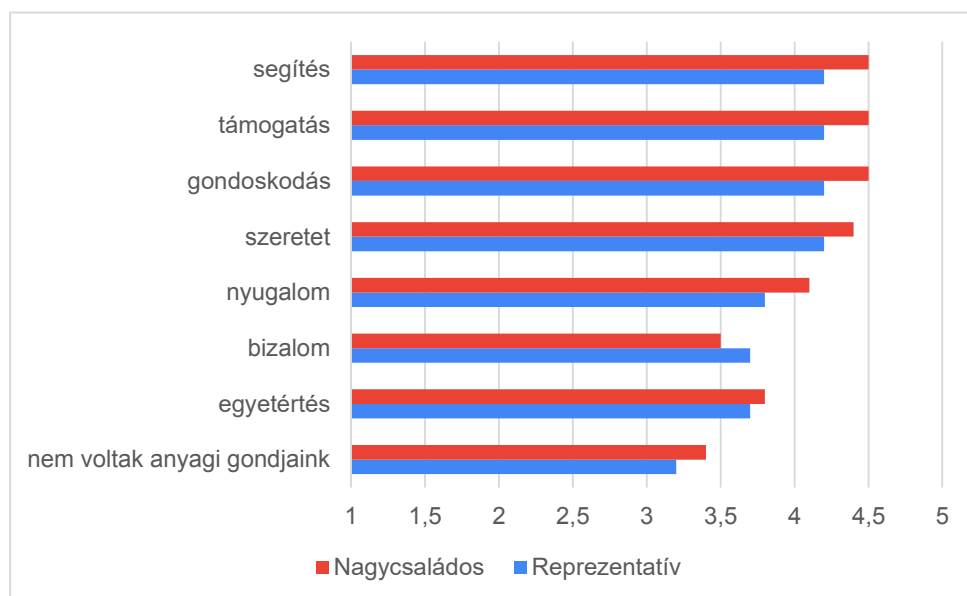
19. ábra. A felsorolt értékeknek a nagycsaládos és a reprezentatív minta által adott átlagos értékelése egy 0-tól 10-ig terjedő skálán

A korosztályok átlagainál szignifikáns különbséget figyelhettünk meg a 18–29 és 30–39 éveseknél a következő értékekre nézve: kényelem, jólét, függetlenség, nemzeti öntudat, tisztaság és az utazás. A fiatalabb korosztály (18–29 évesek) valamivel fontosabbnak tartja a jólétet (8,1), mint a 30–39 évesek, akik ezt 7,8-ra értékelték átlagosan a 10-es skálán. Kisebb

eltérést figyelhetünk meg a függetlenség, a nemzeti öntudat és az utazás értékét vizsgálva. A 18–29 évesek a függetlenséget (7,4), a nemzeti öntudatot (8,5) és az utazást (7,3) átlagosan valamivel magasabban értékelték, mint a 30–39 éves korosztály, akik a függetlenséget 7,1-re, a nemzeti öntudatot 8,4-re az utazást pedig 7,1-re értékelték átlagosan.

A falvak átlagainak összehasonlításakor pedig jelentősebb eltérés a béke, elégedettség, egészség, jólét, karrier, barátság, munka, a társ és a pihenés értékek között találtunk. Az első összehasonlítást Csongor és Barkaszó között végeztük el. A legnagyobb eltérés a karriernél volt a csongori adatközlők 6,5-re értékelték, míg a barkaszói mintában szereplők csak 4,9-re.

Rákérdeztünk a válaszadók gyerekkorának családi körülményeire, hogy mennyire volt jellemző a segítség, a szeretet, a gondoskodás stb. Eredményeinket egy 1-től 5-ig terjedő skálán ábrázoltuk, ahol 5 volt a legjellemzőbb 1 pedig a legkevésbé jellemző. Az ábrán jól megfigyelhető, hogy a nagycsaládosok szinte minden válaszlehetőséget magasabban értékelték, mint a reprezentatívok. A reprezentatív minta adatközlői a felsorolt jellemzők közül egy válaszlehetőséget értékelték magasabban a nagycsaládos minta képviselőinél, ez pedig a bizalom volt. Mindkét mintánál magas értékelést kapott a segítség, támogatás, gondoskodás, valamint a szeretet. A legkevesebb értékelést a „nem voltak anyagi gondjaink” válaszlehetőség kapta. Ahogy az ábrán is látható 3,2 (reprezentatívok) és 3,4 (nagycsaládosok) értékelést kapott ez a válaszlehetőség, tehát az adatközlők egy jelentős részének voltak anyagi nehézségei gyermekkoruk folyamán (20. ábra).

20. ábra. A gyerekkori családi környezetre vonatkozó felsorolt értékek gyakoriságának átlagos értékelése az 1–5-ig terjedő skálán a reprezentatív és a nagycsaládos minta adatközlőinél

KÖVETKEZTETÉSEK

Kutatásunk főbb eredményeit pontokban foglaltuk össze:

- A reprezentatív minta képviselői több gyermeket tartanak ideálisnak, mégis kevesebbet terveznek, bizonyos okokból kifolyólag – ez lehet anyagi probléma vagy más akadályozó tényező.
- Kutatásunk kezdetén feltételeztük, hogy bizonyos tényezők mellett, ilyen például a jobb egészségügyi ellátás, magasabb jövedelem, az ország gazdasági helyzete jelentős befolyásoló tényező lehet a családalapítás szempontjából. Ez a feltételezésünk alátámasztást is nyert, mivel a reprezentatív minta adatközlői magasan értékelték a jobb egészségügyi ellátást, aztán a magasabb jövedelmet, a nagycsaládosok pedig a nagyobb családi támogatásokat részesítenek előnybe a gyermekvállalást illetően.
- Mind a reprezentatív, mind a nagycsaládos mintában magasan az befolyásolja leginkább az embereket a tervezett gyermekszámában, hogy nagyon szeretik a gyerekeket.
- A több gyereket vállaló magatartásforma leginkább a vallásos értékrenddel és a családcentrikussággal van összefüggésben.
- A reprezentatív adatközlők esetében magas értékelést kaptak a kényelemből, ami negatív hatással lehet a gyerekvállalásra nézve.

Összességében elmondható, hogy a gyermekvállalás kérdését nagyban befolyásolja az adott személy hozzáállása (mennyire képes lemondani dolgokról, milyen értékekkel bír stb.), továbbá az életkörülményei (egészségügyi ellátás, támogatások, munkalehetőségek, a jövedelem nagysága stb.).

ÖSSZEGZÉS

A kárpátaljai magyar lakosság számának alakulása nagyban függ attól, hogy milyen az itt élő emberek hozzáállása a gyermekvállaláshoz. Kutatásunk célja az volt, hogy felmérjük, milyen attitűdökkel rendelkeznek az emberek a gyermekvállalás kérdésével kapcsolatban, melyek azok a szempontok, amelyek elsőbbséget élveznek a vizsgált témával összefüggő döntések meghozatalakor. Felmértük, hogy bizonyos tényezők megléte mellett – ilyen például a jobb egészségügyi ellátás, magasabb bérezés, állami támogatások, valamint stabil gazdasági helyzet – vállalnának-e több gyermeket az itt élő emberek, azaz, hogy ezek a feltételek jelentősen befolyásolhatják-e a családtervezést.

A vizsgálat a Munkácsi járás 3 településén, Csongoron, Barkaszón és Szernyén történt. Kutatásunk fő módszere a kérdőíves lekérdezés volt. Két irányban valósult meg a munka: 100 kérdőívet tölttettünk ki egy reprezentatív minta képviselőivel, akik a 18–49 éves korosztályt ölelik fel, mivel a gyermekvállalás nagyrésze erre a korosztályra esik. 20 kérdőívet pedig nagycsaládos személyekkel tölttünk ki, mivel kiemelten kíváncsiak voltunk, hogy miben mások az ő attitűdjeik a gyermekvállalást illetően.

Kutatásunk főbb eredményei a következők voltak:

A reprezentatív minta adatközlői összesen átlagosan 2,1 gyermeket terveznek, ideális gyermekszámnak valamivel többet, 2,5 gyermeket tartanak. A nagycsaládos mintában átlagban 3,4 gyereket tartanak ideálisnak és 3,2-et terveznek összesen.

A gyermekvállalást befolyásoló tényezőknél a két nem képviselői a *szülők jó egészségi állapotát* jelölték a legfontosabbnak aztán a *magasabb jövedelmet* és a *jobb egészségügyi ellátást* (ez a nőknél valamivel magasabb értéket kapott, mivel ők azok, akiknek ez meghatározóbb tényező lehet).

Mindkét minta adatközlőit jelentősen befolyásolja a gyermekvállalásban az, hogy nagyon szeretik a gyerekeket. A többgyermekeseknél fontos, hogy nem tudják kire hagyni a gyermeküket, ha egyedül maradnak, valamint a munkavállalással járó nehézségek is jelentősek számukra.

Az értékrendek vizsgálatából kiderült, hogy a szeretet, a béke, a család és a társ kiemelten fontos értéket képviselnek az adatközlők körében. A reprezentatív minta képviselőinél érdemes kiemelni, hogy magas értékelést kapott a kényelem és csend, ezzel szemben a nagycsaládosoknál a gyerek, a hűség, a lelki egészség és a vallás volt a

meghatározóbb érték. Kutatásunkból az is kiderült, hogy a többgyermekesek értékorientáltabbak, mint a reprezentatív minta szereplői.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Anyiszimova et al. (Анісімова Г. М., Молнар Й. Й., Молнар Д. С.С.) 2012: Географія населення: курс лекцій. Ужгород: СП «ПоліПрінт».
2. Baranyi Béla 2009: Kárpátalja. Pécs-Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
3. Bodnar, Volodimir (szerk.) 1987: Prirodnyi bagatsztva Zakarpattya Kárpátalja természeti kincsei. Ungvár: Kárpáti Kiadó.
4. Botlik József-Dupka György 1993: Magyarlakta települések ezredéve Kárpátalján. Ungvár-Budapest: Intermix Kiadó.
5. Dupka György 2014: A kollektív bűnösség elvének alkalmazása a kárpátaljai magyarokkal és németekkel szemben, a 4. Ukrán Front Katonai Tanácsa határozatainak végrehajtása az NKVD-jelentések tükrében, 1944–1946. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar.
6. Geletei Erzsébet 2013: A Kárpátaljai Református Egyházkerület földrajza (szakdolgozat). Beregszász: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi Tanszék.
7. Kapitány Balázs (szerk.) 2015: Demográfiai Fogalomtár. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
8. Kirkpatrick, C. 1963: *The family*. The Ronald Press Company, New York. In: Tóth Olga, 2012: Új anyák és új apák. A Gyerekvállalás motivációi. Budapest: MTA Társadalomkutatási Központ Szociológiai Intézete.
9. Kocsis Károly 2001: Kárpátalja mai területének etnikai térképe. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézet.
10. Lehoczki Tivadar, 1831: Bereg vármegye monográfiája III. kötet. Ungvár: Nyomtatott Pollacsek Miska Könyvnyomda.
11. Makay Zsuzsanna 2018: Családtámogatás, női munkavállalás. In: Monostori Judit – Őri Péter – Spéder Zsolt (szerk.): Demográfiai Portré 2018. Jelentés a magyar népesség helyzetéről. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
12. Maricsin (Маринич О.М) Географічна енциклопедія України 1990: в 3-х томах. Т. 2 : 3-О / Маринич О.М., ред. - Київ : Укр. Рад: Енцикл.. ім. М.П. Бажана.
13. Mihók Richárd, 2014: Helytörténet (Kárpátalja története a legkorábbi időktől a középkor végéig) Ungvár: Oktatási jegyzet.

14. Molnár József–Cserniczkó István–Braun László 2016: A kárpátaljai cigányság száma és összetétele a 2001-es népszámlálás adatai alapján. In: Szilágyi Ferenc - Pénzes János (szerk.) Roma népesség Magyarország északkeleti határtérségében – 2016. Nagyvárad: Partium Kiadó.
15. Molnár József–Molnár D. István 2005: Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében. Beregszász: Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Tankönyv és Taneszköztanácsa.
16. Molnár József–Molnár D. István 2012: A kárpátaljai magyarok demográfiai jellemzőinek a feltárása. Beregszász: Szakmai jelentés a Bethlen Gábor Alap támogatásával megvalósult (609/2011 i. sz.) kutatási projekt eredményeiről.
17. Paládi-Kovács Attila (szerk.), Dömötör Tekla Bárth János, Bartha Elek, Györgyi Erzsébet, Hoppál Mihály, Kapros Márta, Kósa László, Kun Ernő, Pócs Éva, Szabó László, Szigeti Jenő, Tárai Zsuzsanna, Ujváry Zoltán, 1990: Népszokás, Néphit, Népi Vallásosság. Budapest: Akadémiai Kiadó.
18. S. Molnár Edit: A gyermekvállalás konfliktusai, Budapest, 2006, S. Molnár Edit (1999): „A gyermekvállalás konfliktusai” in: Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről, 1999, Pongrácz Tiborné, Tóth István György, (szerk.). Budapest: TÁRKI, Szociális és Családügyi Minisztérium Nőképviselési Titkársága.
19. Tátrai Patrik–Molnár József–Kovály Katalin–Eröss Ágnes 2020: SUMMA 2017: a kárpátaljai magyarok demográfiai felmérése. In: Kárpátalja mozgásban: társadalmi változások és interetnikus viszonyok az Euromajdan után. Budapest: Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.
20. Tátrai Patrik–Molnár József–Kovály Katalin–Eröss Ágnes Ferenc Viktória–Rákóczi Krisztián 2019: A kárpátaljai magyarok lélekszáma és a népesedésüket befolyásoló tényezők a SUMMA 2017 felmérés alapján. In: Kisebbségi Szemle III. évfolyam 3. szám. Nemzetpolitikai Kutatóintézet. Budapest: Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.

Internetes források:

1. Bodnár Zsolt: <https://qubit.hu/2019/01/08/hiaba-a-ketgyermekes-politika-kina-szepen-lassan-elfogy> Letöltés ideje: 2020.10.01.
2. https://www.mil.gov.ua/ministry/istoriya.html?fbclid=IwAR0b26lYKRQfsMYcWp5kPXWW8DMwX7jP2v3a6U4B9F69Jh_SjS90jnUBjUI- Letöltés ideje: 2020.10.01.
3. <https://demografia.hu/hu/tudastar/fogalomtar/39-reprodukcios-egyutthato> Letöltés ideje: 2021. 02. 25.
4. <https://fogalomtar.aeek.hu/index.php/%C3%89ivesz%C3%BClet%C3%A9s> Letöltés ideje: 2021. 02. 27.
5. <https://population.un.org/wpp/Download/Standard/Fertility/> Letöltés ideje: 2021.03.01.
6. http://uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/dem/2020/prn_01-12_2020.pdf Letöltés ideje: 2021.03.01.

7. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/19880.pdf> Letöltés ideje: 2021.03.01
8. https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Mako_monografia_sorozat/pages/monografia_3/011_a_szokas.htm Letöltés ideje: 2021.03.06.
9. <http://tamop412a.ttk.pte.hu/files/foldrajz2/ch02.html> Letöltés ideje: 2021. 03. 01.
10. <https://karpatalja.ma/sorozatok/karpatalja-anno/karpatalja-anno-barkaszo/> Letöltés ideje: 2021. 03. 01
11. <https://karpataljalap.net/2012/06/01/kis-albert-faluja> Letöltés ideje: 2021. 03. 01
12. <https://karpataljalap.net/2010/07/16/szernye-folyo-partjan> Letöltés ideje: 2021. 03. 06
13. http://csongor.ucoz.hu/index/csongor_tortenelme/0-5 Letöltés ideje: 2021. 03. 30.
14. https://map.land.gov.ua/?cc=2472156.946409692,6178787.180032618&z=11&l=grunt,kadaster&bl=ortho10k_all Letöltés ideje: 2020.10.22.
15. <https://earth.google.com/web/> Letöltés ideje: 2021. 04. 09.
16. <http://uz.ukrstat.gov.ua/> 2019-Letöltés ideje: 2020.10.24.

MELLÉKLET

1. melléklet

Kérdőív a gyerekvállaláshoz való hozzáállás feltárására

Engem Tóth Lídiának hívnak, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola IV. éves földrajz szakos hallgatója vagyok. Szakdolgozatom témája a „Gyerekvállalási attitűdök vizsgálata”. Az alábbi kérdőív segítségemre szolgálna, hogy felmérjem, milyen szempontok alapján vállalnak gyermeket az általam megkérdezett személyek. Biztosítom önt arról, hogy a közölt adatok név nélkül, csak statisztikai vizsgálatra lesznek felhasználva. Kutatásom eredményességéért tisztelettel megkérem önt, hogy válaszával járuljon hozzá munkámhoz.

1. Neme: Férfi Nő

2. Születési év: _____ Lakhely: _____

3. Nemzetisége: _____ Vallása: _____

4. Mi a jelenlegi családi állapota?

_____

5. Mennyi az Ön gyermekeinek száma jelenleg?

_____

6. Hány gyermeket tervez még?

a) ...

b) nem tudja

7. Mi a legmagasabb iskolai végzettsége?

_____

8. Mi az ön jelenlegi foglalkozása? Ha többféleképpen is dolgozik, arra a tevékenységére gondoljon, amelyből a legtöbb jövedelme származik.

_____

9. A háztartás ahol Ön jelenleg él, vagy legtöbb idejét tölti...

1 szüleivel közös háztartás

2 saját külön háztartása

3 másokkal együtt bérelt lakás

4 kollégium, diákszálló, intézményi háztartás (pl. munkásszállás, gyermekvédelmi intézmény)?

10. Sorolja fel kik élnek Önnel egy háztartásban

_____

11. Mennyire elégedett anyagi helyzetével? Jelölje egytől ötig terjedő skálán, ahol 1 a nagyon elégedetlen, 5 pedig a nagyon elégedett!

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

12. Mennyire tartja fontosnak a saját országának gazdasági stabilitását a gyerekvállalás szempontjából? Jelölje egytől ötig terjedő skálán, ahol 1 a nagyon elégedetlen, 5 pedig a nagyon elégedett!

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

13. Ön szerint milyen az ideális gyerekszám a családban? _____
Ebből hány fiú? _____
És hány lány? _____

14. Milyen tényezők megléte mellett vállalna Ön (vállalt volna) több gyermeket? Jelölje egytől ötig terjedő skálán, ahol 1 elhanyagolható tényező, 5 pedig a legfontosabb tényező!

jobb egészségügyi ellátás	1	2	3	4	5
magasabb jövedelem	1	2	3	4	5
állami támogatások	1	2	3	4	5
stabilabb gazdasági helyzet	1	2	3	4	5
magasabb életszínvonal	1	2	3	4	5
nagyobb családi támogatás	1	2	3	4	5
szülők jó egészségi állapota	1	2	3	4	5
egyéb:	1	2	3	4	5

15. A gyerekelügyeletben kire mennyire számíthat/számíthatna/számíthatott? Karikázza be a megfelelőt:

	Nem számíthat(na)	Néha számíthat(na)	Többnyire számíthat(na)	Szinte mindig számíthat(na)	Nem tudja	Nem válaszolt
párja	1	2	3	4	X	–
nagyobb gyerekek	1	2	3	4	X	–
édesanyja	1	2	3	4	X	–
édesapja	1	2	3	4	X	–
anyósa	1	2	3	4	X	–
apósa	1	2	3	4	X	–
más egy háztartásban élő rokon	1	2	3	4	X	–
más egy háztartásban élő nem rokon	1	2	3	4	X	–
nem a háztartáshoz tartozó rokon	1	2	3	4	X	–
barát(ok)	1	2	3	4	X	–
más(ok), kik? _____	1	2	3	4	X	–
más(ok), kik? _____	1	2	3	4	X	–

16. Abban, hogy Ön hány gyermeket szeretne/tervez, az alább felsoroltak mennyire befolyásolják/befolyásolták Önt?

	Nem befolyásol	Inkább nem	Részben	Inkább igen	Jelentősen befolyásol	Nem tudja	Nem válaszolt
1. Egészségügyi okból nem, vagy nehezen lehet gyermekem.	1	2	3	4	5	X	–
2. A kisgyermekes anyáknak nehéz munkát találni.	1	2	3	4	5	X	–
3. Ha gyermeket vállalnék, elveszteném a munkahelyem.	1	2	3	4	5	X	–
4. A gyermek(ek) felügyeletét egyedül kell megoldanunk a partneremmel.	1	2	3	4	5	X	–
5. Kevés a bölcsődei/óvodai férőhely a környéken.	1	2	3	4	5	X	–
6. Ha (több) gyermeket vállalnánk, nem tudnánk megadni nekik mindent, amit szeretnénk.	1	2	3	4	5	X	–
7. Amíg nincs (megfelelő) lakásunk, nem szeretnénk gyermeket.	1	2	3	4	5	X	–
8. Én szeretnék (több) gyermeket, de a partnerem nem.	1	2	3	4	5	X	–
9. Úgy érzem, így is túl sok teher van a vállamon.	1	2	3	4	5	X	–

10. Nem elég biztos/nincs párkapcsolatom.	1	2	3	4	5	X	-
11. Ha egyedül maradok, nehéz lesz biztosítani a megélhetést és a gyermek(ek) felügyeletét.	1	2	3	4	5	X	-
12. Nem érzek vágyat arra, hogy gyermekem legyen.	1	2	3	4	5	X	-
13. Úgy érzem, nem vagyok kész a gyermekvállalásra.	1	2	3	4	5	X	-
14. A gyerek születése után járó szociális támogatás.	1	2	3	4	5	X	-
15. Az ország bizonytalan gazdasági helyzete.	1	2	3	4	5	X	-
16. Jelentősen megváltozna az életvitelem (kevesebb szórakozás, pihenés).	1	2	3	4	5	X	-
17. A vallásom ösztönzi a gyerekvállalást.	1	2	3	4	5	X	-
18. A vallásom tiltja az abortuszt.	1	2	3	4	5	X	-
19. Jó anyagi helyzetem lehetővé teszi esetleg több gyerek vállalását.	1	2	3	4	5	X	-
20. Nagyon szeretem a gyerekeket.	1	2	3	4	5	X	-
21. Az állam támogatja a (több)gyermekes családokat.	1	2	3	4	5	X	-
22. A párom a munkája miatt sokat van távol.	1	2	3	4	5	X	-
23. Egyéb	1	2	3	4	5	X	-
24. Egyéb	1	2	3	4	5	X	-

17. Van-e a lakásában, tulajdonában...

	Van	Nincs	Nem tudja	Nem válaszolt
1. vezetékes víz?	1	0	X	-
2. vízőblítéses WC?	1	0	X	-
3. vezetékes gáz?	1	0	X	-
4. központi fűtés?	1	0	X	-
5. állandó melegvízellátás (villany-, gázbojler, központi fűtésről vagy egyéni kazánról)?	1	0	X	-
6. nyaraló	1	0	X	-
7. másik lakóingatlan	1	0	X	-
8. építési (üres) telek	1	0	X	-
9. mélyhűtő, fagyasztóláda	1	0	X	-
10. automata mosógép	1	0	X	-
11. mosogatógép	1	0	X	-
12. televízió	1	0	X	-
13. parabola antenna	1	0	X	-
14. mobil telefon	1	0	X	-
15. vezetékes telefon	1	0	X	-
16. személyi számítógép (PC)	1	0	X	-
17. laptop	1	0	X	-
18. személygépkocsi	1	0	X	-
19. motorkerékpár	1	0	X	-
20. teherautó	1	0	X	-
21. mikrobusz	1	0	X	-
22. traktor	1	0	X	-
23. kistraktor, rotációs kapa	1	0	X	-

18. Az Ön véleménye szerint a következő 10 évben hogyan fog alakulni...

	Romlik	Nem változik	Javul	Nem tudja
az ország gazdasági helyzete?	1	2	3	4
az emberek életszínvonala?	1	2	3	4
az Ön személyes helyzete?	1	2	3	4
a magyarok és az ukránok egymáshoz való viszonya?	1	2	3	4

19. Hogyan jellemezné az Ön és a párja (ha van) valláshoz való viszonyát?

Valláshoz való viszony	Ön	Párja
1. Nem vallásos, meggyőződéses ateista		
2. Kétségekkel küzd Isten létezéséről		
3. Istenben hisz a maga módján, de templomba nem jár		
4. Istenben hisz, az egyház tanításait követi, de templomba csak évi néhány alkalommal jár		
5. Istenben hisz, az egyház tanításait követi, templomba havi egy-két alkalommal jár		
6. Istenben hisz, az egyház tanításait követi, rendszeres templomjáró		
7. Egyéb:		

20. Arra a családi környezetre, ahol Ön élt gyermekkorában mennyire voltak jellemzőek az alábbiak? (Ha többféle környezetben is élt, arra gondoljon, ami az Ön számára a leginkább meghatározó volt.)

	soha	ritkán	időszakonként változott	gyakran
1 Közös szabadidős programok (pl. kirándulás, mozi, kulturális rendezvények, intézmények látogatása)	1	2	3	4
2 Közös nyaralás	1	2	3	4
3 Közös játék, sporttevékenység	1	2	3	4
4 Közös TV nézés	1	2	3	4
5 Együttcsaládi ünnepek, események (pl. születésnap, karácsony, zsúr) rendezése, eltöltése	1	2	3	4

21. Kérjük jellemezze az alábbi ellentétpárok segítségével azt a családi környezetet, ahol Ön élt gyermekkorában. (Ha többféle környezetben is élt, arra gondoljon, ami az Ön számára a leginkább meghatározó volt.)

1 szeretet	1	2	3	4	5	ellenségesség
2 gondoskodás	1	2	3	4	5	elhanyagolás
3 támogatás	1	2	3	4	5	közömbösség
4 segítség	1	2	3	4	5	magára hagyás
5 nyugalom	1	2	3	4	5	feszültség
6 nem voltak anyagi gondjaink	1	2	3	4	5	voltak anyagi gondjaink
7 egyetértés	1	2	3	4	5	veszekedés
8 bizalom	1	2	3	4	5	bizalmatlanság

22. Mennyire tartja fontosnak az alább felsorolt értékeket? 0 – egyáltalán nem tekinti értéknek, 10 – a legfontosabbak egyike. Karikázza be a leginkább jellemző válaszokat!

1. család	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2. szeretet	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3. béke	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. kényelem	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5. csend	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6. elégedettség	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7. egészség	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8. jólét	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9. erő	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10. gyerekek	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11. hazaszeretet	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12. hit	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13. hűség	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
14. idő	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15. karrier	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
16. lelki egészség	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
17. függetlenség	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
18. gazdagság	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
19. barátság	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
20. anyagi biztonság	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
21. élmények	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
22. munka	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
23. vallás	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
24. nemzeti öntudat	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
25. otthon	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
26. rokoni kapcsolatok	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
27. társ	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
28. tisztaság	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
29. társadalmi rend	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
30. siker	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
31. pénz	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
32. utazás	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
33. pihenés	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
34. egyéb:	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Köszönjük szépen a válaszadást!

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ábra. A vizsgált terület lehatárolása	22
2. ábra. A reprezentatív minta eloszlása korcsoportok szerint és a teljes eloszlás a SUMMA 2017-es felmérés alapján (%).....	23
3. ábra. A reprezentatív minta felekezeti megoszlása.....	24
4. ábra. A reprezentatív minta megoszlása családi állapot szerint (%).....	24
5. ábra. A minta megoszlása iskolai végzettség szerint (%)	25
6. ábra. A minta megoszlása a foglalkoztatottság szerint (%)	26
7. ábra. A reprezentatív minta eloszlása a gyerekek száma szerint (%)	26
8. ábra. „Mennyire elégedett anyagi helyzetével?” kérdésre adott válaszok nemek szerinti eloszlása százalékokban (az 1-es érték a teljes mértékben elégedetlen, az 5-ös a teljes mértékben elégedett választ jelenti)	29
9. ábra. „Milyen tényezők megléte mellett vállalna Ön (vállalt volna) több gyermeket?” kérdésre adott válasz nemek szerinti eloszlása százalékokban (ahol 1-es elhanyagolható tényező 5-s legfontosabb tényező).....	30
10. ábra. „A gyerekelügyeletben mire mennyire számíthat/számíthatna/számíthatott?” kérdésre adott válaszok átlagértékei a reprezentatív és nagycsaládos minta bontásában.....	32
11. ábra. „Abban, hogy Ön hány gyermeket szeretne/tervez, az alább felsoroltak mennyire befolyásolják/befolyásolták Önt?” kérdésre adott válaszok átlagértékei a reprezentatív és nagycsaládos minta bontásában	33
12. ábra. „Van-e a lakásában, tulajdonában...” kérdésre adott válaszok százalékos értékei a reprezentatív és nagycsaládos minta bontásában (%)	35
13. ábra. A valláshoz való viszony a nagycsaládos és a reprezentatív minta szereplőinél (%)	36
14. ábra. A valláshoz való viszony nemi megoszlása (%).....	37
15. ábra. „Az Ön véleménye szerint a következő 10 évben hogyan fog alakulni...” kérdésre adott válaszok átlagértékei a reprezentatív és nagycsaládos minta szereplőinél	38
16. ábra. „Az Ön véleménye szerint a következő 10 évben hogyan fog alakulni...” kérdésre adott válaszok a reprezentatív minta szereplőinél (%).....	39
17. ábra. „Az Ön véleménye szerint a következő 10 évben hogyan fog alakulni...” kérdésre adott válaszok a nagycsaládos minta szereplőinél (%)	39
18. ábra. „Arra a családi környezetre, ahol Ön élt gyermekkorában mennyire voltak jellemzőek az alábbiak?” kérdésre adott válaszok nagycsaládos és reprezentatív minta adatközlőinél	40

19. ábra. A felsorolt értékeknek a nagycsaládos és a reprezentatív minta által adott átlagos értékelése egy 0-tól 10-ig terjedő skálán.....	41
20. ábra. A gyerekkori családi környezetre vonatkozó felsorolt értékek gyakoriságának átlagos értékelése az 1–5-ig terjedő skálán a reprezentatív és a nagycsaládos minta adatközlőinél	42

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat. A születési ráták osztályzása 7
2. táblázat. A gyermekvállalás motivációi Kirkpatrick modellje 11
3. táblázat. A magyar lakosság száma a kérdőívezés által érintett településeken 2001-ben és 2017-ben. Az állandó lakosság és a magyarok száma 2001-ben népszámlálási adatok alapján, 2017-ben a SUMMA 2017 felmérés eredményei alapján..... 19

РЕЗЮМЕ

На демографічні тенденції значний вплив має рівень народжуваності. Метою нашого дослідження було оцінити ставлення жителів закарпатського мікрорегіону до проблеми народження дітей, які аспекти мають пріоритет у прийнятті рішень, що стосуються досліджуваної теми. Проаналізовано, при наявності яких факторів – покращення охорони здоров'я, вища заробітна плата, державні субсидії та стабільна економічна ситуація тощо – мешканці цих населених пунктів більше б народжували дітей, тобто, чи ці умови можуть суттєво вплинути на планування сім'ї.

Дослідження проводилось у 3 населених пунктах Мукачівського району – Чомонин, Баркасово та Серне. Основним методом нашого дослідження було анкетування. Робота проводилась у двох напрямках: 100 анкет заповнювались представниками репрезентативної вибірки, які охоплюють вікову групу 18–49 років, оскільки більшість осіб, які народжують дітей, належать до цієї вікової групи. 20 анкет заповнювались батьками багатодітних сімей, оскільки нам було особливо цікаво, наскільки різними є їх ставлення до народження дітей.

Основні результати дослідження:

Респонденти репрезентативної вибірки планують у середньому 2,1 дитини, а ідеальною кількістю дітей вважають трохи більше, тобто 2,5 дитини. У вибірці багатодітних сімей ідеальними вважаються в середньому 3,4 дитини, а загалом планують народжувати 3,2 дитини.

Серед факторів, що впливають на народжуваність, представники обох статей визначили - *стан здоров'я батьків, більш високий дохід та покращення охорони здоров'я* (це у жінок отримало трохи вищу оцінку, оскільки для них це може бути вирішальним фактором).

Серед запропонованих цінностей любов, мир, сім'я та партнер отримали найвищу оцінку від респондентів. Серед представників репрезентативної вибірки вище оцінювались комфорт і тиша, а у представників багатодітних сімей – вірність, ментальне здоров'я та віра.

Загалом можна сказати, що люди хотіли б мати більше дітей, передусім якщо б вони отримували кращі медичні послуги, мали би більші доходи, оскільки це є важливі фактори у створенні сім'ї.

NYILATKOZAT

Alulírott, Tóth Lídia földrajz szakos hallgató, kijelentem, hogy a szakdolgozatomat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán, a Földtudományi és Turizmus Tanszéken készítettem, földrajz diploma megszerzése végett.

Kijelentem, hogy a dolgozatomat más szakon korábban nem védtem meg, saját munkám eredménye, és csak a hivatkozott forrásokat (szakirodalom, eszközök stb.) használtam fel.

Tudomásul veszem, hogy a dolgozatomat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola könyvtárában a kölcsönözhető könyvek között helyezik el.

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

Дата перевірки:
08.05.2021 09:31:32 EEST

Дата звіту:
08.05.2021 09:40:41 EEST

ID перевірки:
1007780731

Тип перевірки:
Doc vs Internet

ID користувача:
100006701

Назва документа: Товт Лідія Олександрівна_ГEOГР

Кількість сторінок: 57 Кількість слів: 13332 Кількість символів: 106152 Розмір файлу: 1.57 MB ID файлу: 100783334

8.47% Схожість

Найбільша схожість: 3.4% з Інтернет-джерелом (<http://www.te.kmutnb.ac.th/%7Emsn/commuelecproject.pdf>)

8.47% Джерела з Інтернету

648

Сторінка 59

Пошук збірів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнено

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнено

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

7